

Työselostuksia

tallennettu Hauke-
Peltiin 4.8.1977
Jeani Pirtti

KAIVAUKSET TURUN LINNAN ESILINNAN ETELÄSIIVEN
LÄNSIOSASSA syys-joulukuussa 1974

Helena Soiri
Maria Merikanto

SISÄLTÖ

	Johdanto	3
Riikka Vaurio	1. Esilinnan eteläsiipi, länsipääty	5
	1.2. 4-kulmaisen tornin tukimuuri	6
	1.3. Vanhan itä-länsisuuntaisen kehämuurin tukimuuri 6-kulmaisen tornin länsipuolella	8
	1.4. 4-kulmainen torni	9
	1.5. 6-kulmainen torni	10
	1.6. Esilinnan eteläsiiven pohjoispuoli, läntisin nurkka, koekuoppa	10
	1.7. Huone n:o 35:n eteinen	11
Helena Soiri	2. Vanha kehämuuri eli itä-länsisuuntainen muuri 6-kulmatornin länsipuolella	12
ja	2.1. Vanhan kehämuurin hirsipeti	13
	2.2. Maakerrokset hirsipedin alla	16
Maria Merikanto	3. Eteläsiipi, länsipääty, vanha kehämuuri	18
	3.1. Länsipäädyn hirsipeti	18
	4. Esilinna, eteläsiipi, pohjoispuoli	19
	4.1. Pohjoisseinän hirsipeti	20
	5. Eteläsiiven pohjoispuoli, länsipääty	25
	5.1. Vanha kehämuuri	25
	6. Kaivaukset esilinnan eteläsiiven huoneissa	26
	6.1. 6-kulmatornin huone n:o 33	26
	6.1.1. Lattiasyvennys	28
	6.1.2. Lattiat	30
	6.1.3. Seinät	34
	6.2. Huone n:o 35	40
	6.2.1. Vanha kehämuuri	40
	6.3. Huone n:o 34	43
	6.3.1. Lattiat	43
	Piirroksat 1- 13	47
	Valokuvat	60
	Luonnoskartta kaivausalueesta	77

Johdanto

Nämä työselostukset perustuvat muistiinpanoihin, jotka Helena Soiri ja Maria Merikanto ovat tehneet Turun Linnan esilinnan pohjanvahvistustöiden yhteydessä syys-joulukuussa 1974. Selostusten tarkoituksena on dokumentoida lähinnä esilinnan keskiaikaisia rakenteita.

Selostusten alkuosassa on Riikka Vaurion kirjoittamat muistiinpanot kesä-syyskuulta 1974. Osittain näitten RV:n selostusten perusteella on Margareta Willner tehnyt taidehistorian pro-seminariesitelmän "Åbo slots förborgs södra ringmurs äldsta byggnadsskeden, belysta av grundförstärkningsarbeten 1974" (KHI, ÅA).

Pohjanvahvistustöitä tehtiin syys-joulukuussa Esilinnan eteläsiiven länsiosan eteläpuolella ja pohjoispuolella sekä länsipäädyssä. Vanha kehämuuri esilinnan eteläsiiven eteläseinän alapuolella oli kokonaisuudessaan esillä, mutta kehämuurin ja 6-kulmatornin liitoskohtaa ei saatu esille, koska pohjanvahvistustyöt eivät ulottuneet tarpeeksi syvälle muurin sisään. Tässä vaiheessa ovat työt vielä kesken vanhan kehämuurin luodenurkassa, eikä kehämuurin länsipään ja eteläsivun sauma ole tullut näkyviin.

Eteläsiiven pohjoispuolella on pohjanvahvistustyöt suoritettu loppuun. Eteläsiiven huoneissa n:o 33, 34 ja 35 on tehty kairauksia. Huoneen 35 eteläseinän edestä lattiataso alta tuli esille muria.

Esinelöydöt ovat olleet niukkoja, paitsi H. 33:n kohdalla. H. 33 maa on osittain seulottu ja esille tuli runsaasti ruukunpalasia, lasia, rahoja (1600-luvulta RCS) sekä rautaesineitä. Kaakkoisnurkan hirsipedin välistä löytyi rintanauhalla kiinnitetty suippokärkisen kengän nahkapäällinen (vrt. Niilo Valonen, TKHM 1956, 27).

Näytteitä muurien laasteista sekä hirsipedin hirsistä on otettu. Kaikki esinelöydöt ja näytteet ovat tällä hetkellä konservoimatta ja luetteloimatta.

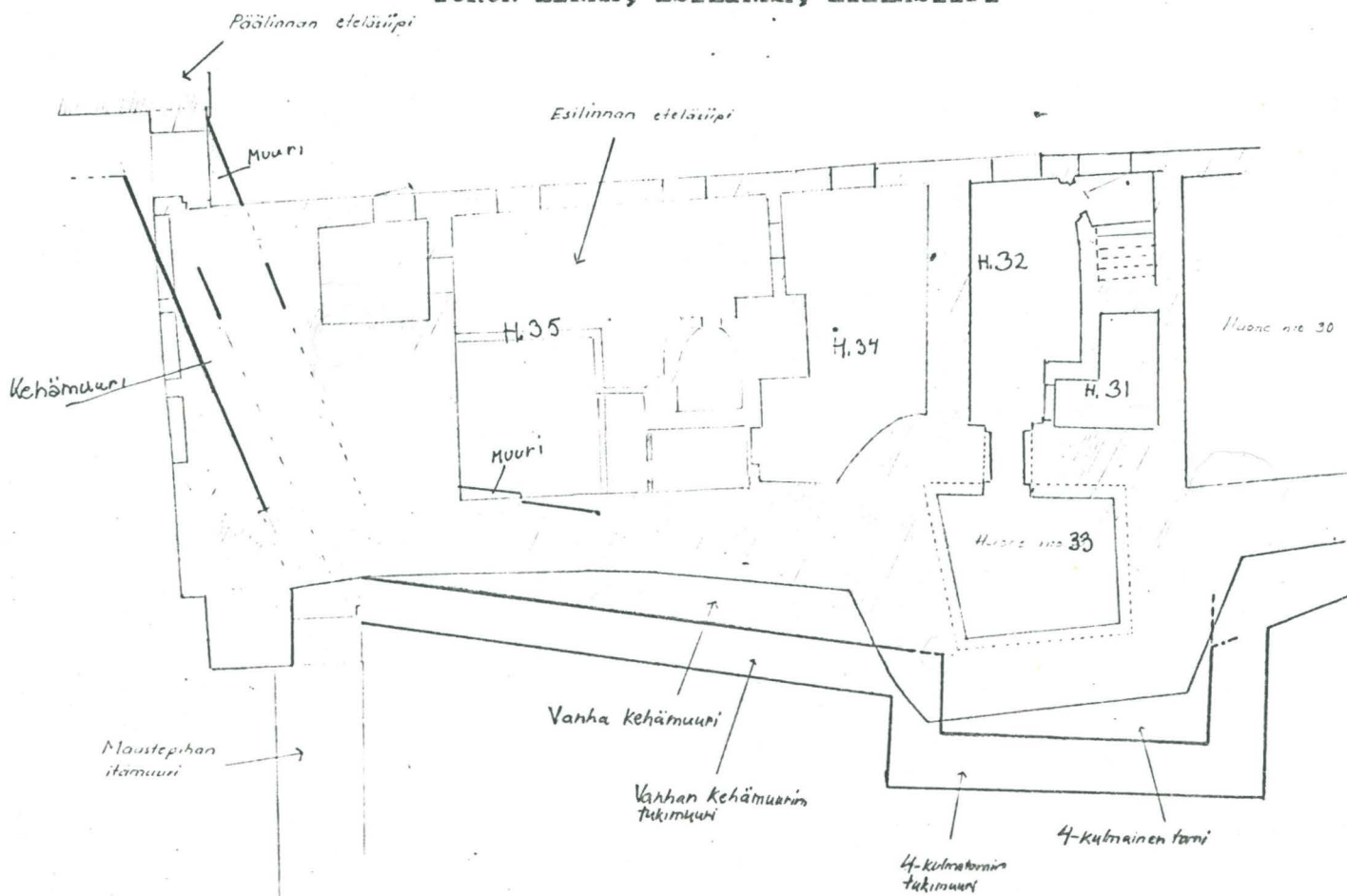
MV:n piirtäjien Timo Heinisen ja Henrik Standertskjöldin mittauspiirustuksista on otettu pienennettyjä kopiota työselostusta varten.

Liitteenä olevien valokuvien lisäksi on valokuvaaja Welinin ottamia kuvia arkistoitu.

Turussa 15 päivänä tammikuuta 1975

Helena Soiri

TURUN LINNA, ESILINNA, ETELÄSIIPPI

RV

1. Turun linna, esilinna, eteläsiipi, länsipääty
30.8 1974

Nykyisen seinän alta tuli esille vanhaa luonnonkivistä kehämuuria. Se poikkesi jonkin verran nykyisen seinän suunnasta. Tämä esille tullut muuri ja sisävallin itäpää eivät liittyneet yhteen, vaan niiden välissä oli selvä n. 10 cm rako. Sisävallin alimmat kivet olivat 120 cm ylempänä kuin esille tulleen muurin alimmaiskivet. Esille tulleen muurin kivijalka oli n. 160 cm korkea ja sen kivien välissä oli laastia. Kivijalassa olevat kivet ulkonivat varsinaisen muurin pinnasta n. 25 cm. Muurissa käytetyt kivet olivat enimmäkseen pienehköjä pyöreitä luonnonkiviä, joidenkin oli myös lohkokiviä. Isojen kivien välissä oli pieniä särmikkäitä kiilakiviä sekä tiiltä. Muurin alla ollut hirsipeti oli lahonnut.

Tässä kohtaa missä esille tullut muuri kulki vinosti nykyisen tiiliseinän alle jättäen tiiliseinän alapinnan vapaaksi, voitiin vanha esille tullut muuri säilyttää ja paalut painettiin välittömästi sen eteen.

Kesäkuun lopulla 1974 poistettiin täytemaa kaivinkoneella esilinnan eteläsiiven 6-kulmatornin ja sen länsipuolella olevan esilinnan nykyisen eteläsiiven eteläseinän edestä perustusten vahvistamistöitä varten. Alue oli ollut osittain auki jo vuonna 1950. C. J. Gardberg laati siitä silloin kaivauskertomuksen.

Tässä vaiheessa paljastui kaksi vierivieressä kulkevaa vanhaa muuria, joiden päälle esilinnan eteläsiiven eteläseinä on rakennettu. Todettiin myös, että 6-kulmatorni on rakennettu vanhemman 4-kulmatornin päälle.

Seuraavassa työvaiheessa poistettiin ulompi (eteläpuoleinen) noista kahdesta vanhasta muurista. Voitiin havaita, että ulompi muuri oli sisemmän muurin, joka oli pahasti kallistunut etelään päin, tukimuuri.

2.8 1974

Kun täytemaa oli poistettu paljastui 6-kulmaisen tornin eteläpuolelta 6-kulmaista tornia edeltäneen 4-kulmaisen tornin ja sitä ympäröineen tukimuurin tynkä. 4-kulmainen torni ja sen tukimuuri 6-kulmaisen tornin alta eteläpohjoissuunnassa n. 190cm leveydeltä. Koko 4-kulmaisen tornin ja sen tukimuurin päällystä olivat runsaan laastin peitossa. Tukimuuria oli jäljellä n. 190cm korkeudelta.

Tukimuurin ja 4-kulmaisen tornin välinen sauma oli n. 3 cm leveä. Sauma oli tukimuurin länsi- ja eteläreunasta 130 cm päässä, itäreunasta sauma oli 160 cm päässä.

1.2. 4-kulmaisen tornin tukimuuri

4-kulmaisen tornin tukimuurin eteläfasadi

Kivijalkaosan yläpuolella oleva muuri oli muurattu suurista sileäpintaaisista lohkokivistä. Kivet olivat harmaata graniittia. Kivien välissä laastin joukossa oli pieniä kiilakiviä. Laasti oli hyvin säilynyttä. Kivijalka oli n. 1000cm korkea. Siinä olevat kivet ulkonivat jopa 20 cm varsinaisesta muuripinnasta. Kivijalan kivien välissä oli mustaa maata, jossa oli nuppineulan päänkokoisia laastimuruja.

Kivijalan alla kulki muurin kanssa samansuuntainen hirsi, jonka läpimitta oli 23 cm. Tämän hirren alla kulki hirsiiä, jotka menivät kohtisuoraan muurin ja edellä mainitun hirren alle. Nämä hirret pistivät muurin alta esille n. 40 cm. Tukimuurin lounaisnurkasta 120 cm mitattuna itäänpäin oli täytemaan peitossa. Kohdan itäpuolella oli hirsipetin päällä luonnonkiviä, sylissäkannettavan kokoisia, 50 cm leveydellä. Joukossa oli myös pikkukiviä ja tiiliä. Samanlaisia kiviä voitiin havaita myös 200 cm päässä tukimuurin lounaisnurkasta itäänpäin 120 cm alueella. Kivistä ei voinut varmuudella päätellä, oliko niiden välissä laastia.

4-kulmaisen tornin tukimuurin länsifasadi

Luonnonkivien välissä oli luultavasti ollut laastia aina hirsipetiin asti. Kivien välissä, jotka olivat

Kuvat:

2430 }
2431 } s. 60
2429 }

TKHM

Kuvat:

41244
41243
41241
41242

Piirros n:o 1

S. 47

TKHM
Kuvat:
41252
41250
41253

n. 90 cm hirsipetin yläpuolella, oli laasti kiinteää, mutta lastalla rikottavissa. Sen alapuolella oli kivien välissä maata, jossa oli joukossa pieniä muruja laastia. Seinän alla oli sen kanssa yhdensuuntaisena (pohjois-etelä) kulkevaa 2 hirttä, jotka olivat toinen toisensa päällä. Alempi hirsi alkoi vasta 120 cm päästä mittattuna 4-kulmaisen tornin tukimuurin ja sen länsipuolella olevan itä-länsisuuntaisen vanhan kehämuurin tukimuurin muodostamasta kulmasta kivijalkaosan yläpuolelta mitattuna.

4-kulmaisen tornin tukimuurin hirsipeti

Kuvat:

2442
2440
2441 } s 61
2438
2433

Piirros n:o 2
S. 48

Tukimuurin poistamisen jälkeen voitiin tarkastella sen alla ollutta hirsipetiä kokonaisuudessaan. Tukimuurin eteläfasadin alla oli 6 kpl hirsii rintarinnan samassa suunnassa kuin itse muurikin (itä-länsi). Hirsii oli n. 210 cm leveydellä. Kukin hirsi oli n. 35 cm leveä. Hirret vaikuttivat pinnallaan tasoitetuilta siten, ettei hirsien poikkileikkaus ollut enää pyöreä vaan lähenei suorakaidetta. Hirsipeti alkoi 20 cm päästä 4-kulmaisen tornin eteläfasadista. Näiden hirsien alla kulki hirsii vierivieressä etelä-pohjoissuunnassa. Näiden hirsien alla oli paksu kerros risuja.

Tukimuurin itäsivun (ja luultavasti myös länsisivun) alla kulki 6 kpl hirsii vierivieressä 190 cm leveydellä. Läntisin hirsi oli aivan kiinni 4-kulmaisen tornin itäfasadissa. Hirsi joka oli uloimpana idässä oli 5-7 cm muita hirsipetin hirsii ylempänä.

Maakerrokset 4-kulmaisen tornin tukimuurin eteläfasadin edessä olevan kaivannon eteläreunassa

Piirros n:o 3
S. 49

Eteläseinämässä näkyvät jäännöksiä hirsistä. Ne ovat ylempänä kuin 4-kulmaisen tornin tukimuurin hirsipetin hirret, joten ne eivät voineet kuulua siihen. Tukimuurin kivijalka ja hirsijäännökset ovat samalla tasolla. Hirret olivat lahonneita eikä niiden kulkusuuntaa voi päätellä. Myös kaivannon länsiseinässä on samalla tasolla puunjäännöksiä.

Heti hirsipetin edessä, muurin alle kohtisuoraan menevien hirsien kanssa samassa tasossa on jäännöksiä hirsistä, joka kulkee muurin kanssa samansuuntaisesti.

Tämä hirsi ja hirsipetin hirret eivät liity mitenkään yhteen.

Kuvat:
2436 s. 61
2444 62

TKHM
Kuvat:
41251
41248
41249

2485
s. 63

Millimetripiirros 5
s. 51

Hirsi salvoksen kohdalla

poikkileikkaus

pitkittäisleikkaus

1.3.

4-kulmaisen tornin tukimuurin ja siitä länteen jatkuvan tukimuurin muodostama kulma

Hirsipeti

Kunntukimuuri 4-kulmaisen tornin länsipuolelta ja tornin länsipuolelta ja tornin länsipuolella olevan vanhan kehämuurin tukimuuri oli poistettu, paljastui niiden muodostamassa kulmassa oleva hirsipeti. Vanhan kehämuurin tukimuurin hirret oli asetettu 4-kulmaisen tornin tukimuurin hirsien päälle.

Kulmassa oli hirsipetissä myös pystypaaluja : Ainakin 2 hirttä, ja 6 läpimitaltaan 13 cm paksua tuohipäällystä koivupölkkyä oli lyöty maahan pystyyn.

Yhtä itä-länsi-suunnassa kulkevaa hirttä oli kolottu ja hirsimoli asetettu pystypaalun päälle, jonka päätä oli vastaavasti kavennettu.

Vanhan itä-länsisuuntaisen kehämuurin tukimuuri 6-kulmaisen tornin länsipuolella

Gardbergin aik. kuvat ja Kuva 2432

TKHM
Kuvat:
41247
41246
41255

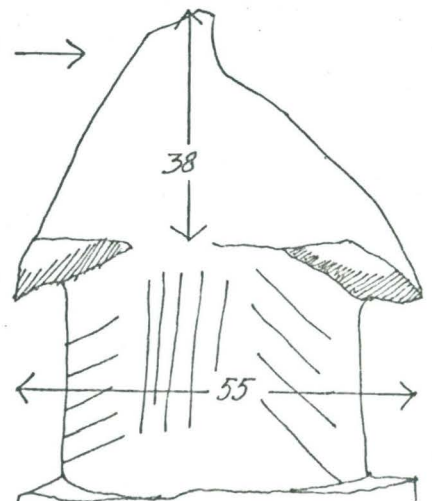
Ks. Gardbergin muistiinpanot vuodelta 1950.

Tukimuurissa ollut laasti oli hiililaastia.

Tukimuurin eteläpuolella hirsipetin tasossa oli muurin kanssa samansuunainen hirsi n. 90 cm päässä muurista.

280 cm mitattuna hirren itäpästä oli salvos, joka oli 15 cm syvä ja 35 cm pitkä. Salvoksen kohdalla hirsi oli 45 cm halkaisijaltaan. Hirsi jatkui länteenpään ainakin 100 cm salvaksesta.

Hirren itäpää oli myös salvottu.

1.4. 4-kulmainen torni

Kuvat:

2426 }
 2428 } s. 62
 2425 }
 2427 }

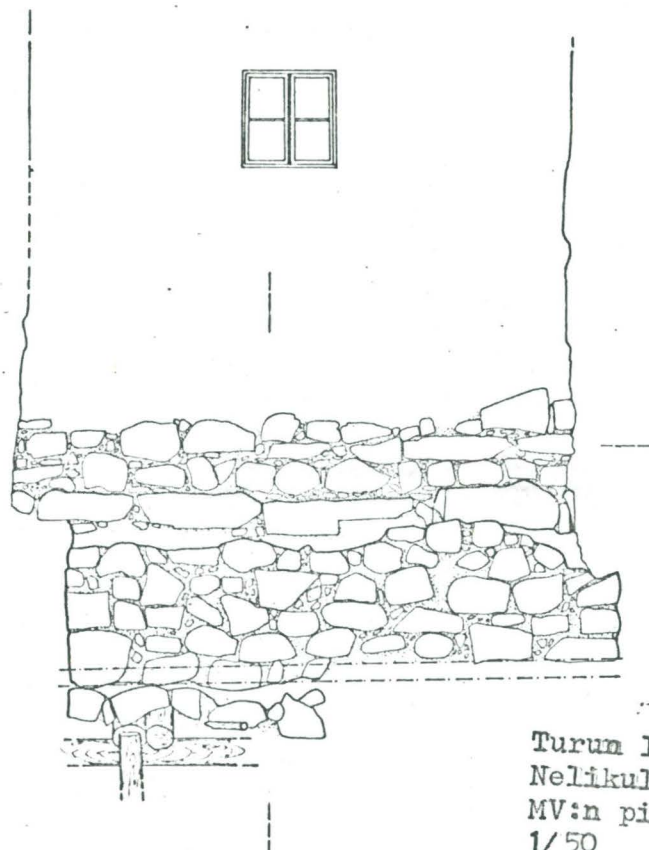
2438 }
 2426 } s. 62
 2428 }
 2425 }
 2427 }

2439 }
 2434 } s. 63
 2443 }

Tukimuurin poistamisen jälkeen saatiin esiin varsinainen 4-kulmainen torni. 4-kulmainen torni oli pahasti kallistunut joelle päin eli 4-kulmaisen tornin hirsipeti oli 80 cm sen tukimuurin hirsipetiä alempana. Kivijalka oli matala (40 cm) ja sen kivien välissä oli multaa. Kivet ulkonivat n. 30 cm varsinaisesta muuripinnasta. Kivijalan alla oleva hirsipeti oli 2-kertainen. Muurissa olevat lohkokivet olivat pienempiä kuin sitä ympäröineessä tukimuurissa. Kivet olivat punaista graniittia. Kivien välissä ollut laasti oli kovaa ja valkoista.

Kivien pinnassa oli hiililaastia, joka oli ilmeisesti laitettu siihen tukimuurin rakentamisen yhteydessä.

4-kulmaisen tornin eteläfasadista voitiin säilyttää läntinen puolisko kivijalkaan asti koskemattomana.

Turun linna, esilinna
 Nelikulmatornin eteläfasadi
 MV:n piirtäjien mittauspiirustus
 1/50
 pien.kop

1.5. 6-kulmainen torni

6-kulmaisen tornin eteläfasadi

6-kulmainen torni on rakennettu 4-kulmaisen tornin päälle. Noin 90 cm nykyisen maanpinnan alapuolella ulkonevat 6-kulmaisen tornin eteläfasadin luonnonkivet n. 13 cm eteläseinän keskikohdalta eteläseinästä. Lähellä tornin kulmia olevat kivet eivät ulkone lainkaan muusta ylemmästä muuripinnasta.

Hirsipetiä 6-kulmaisen tornin itäsivun alla

Kun 6-kulmaisen tornin alla olevasta 4-kulmaisesta tornista oli poistettu sen tukimuuri, alettiin raivata auki hirsipetiä aivan 6-kulmaisen tornin itäsivun ja esilinnan eteläseinän muodostamassa kulmassa seinän alla. Hirsipeti oli 130 cm korkea. Alimmaisten hirsien välissä oli runsaasti tuojta.

Hirsipetin päällimmäiset hirret (etelä-pohjois suuntaisia) olivat 5 cm päässä toisistaan ja niiden alla olevat (itä-länsi suuntaiset) hirret 15 cm päässä toisistaan. Hirret olivat 30 cm läpimitaltaan. Etelä-pohjois suuntaisten hirsien eteläpäät olivat painuneet alaspäin.

1.6. Turun linna, esilinna, eteläsiipi, pohjoispuoli, läntisin nurkka, koekuoppa

Muuri

Noin 40 cm kivijalasta on ollut näkyvissä pihatason yläpuolella. Kivijalan alapuolella on täyttemaata ja kiviä ja tiilenpaloja. Laastia ei näy.

120 cm kivijalan yläreunasta mitattuna alaspäin pistävät luonnonkivet n. 17 cm ulospäin muuripinnasta.

220 cm kivijalan yläreunasta alaspäin mitattuna näkyy hirsipeti. Hirsien läpileikkaus on 18 cm. Hirret pistävät kivien alta ulos 10-15 cm.

Hirsien päät on katkaistu sahaamalla suoraan poikki.

Piirros 4
S. 50

1.7. Turun linna, Esilinna, eteläsiipi, huone n:o 35:n eteinen

Eteisen länsiseinää rikottu keskeltä. Laastikerroksen alta tuli esille tiilimuurausta. Tiilet olivat suuria.

$$\begin{array}{r} 16,5 \times 9 \times 34 \\ 17 \times 9,3 \times 31,5 \\ \quad \quad \quad \times 32 \end{array}$$

Seinän paksuus, tiilimuuraus ja sen takana olevat luonnonkivet mukaanlyettuna on n. 1 m.

Tiilimuuraus on n. 50-60 cm paksu. Se ja sen takana olevat luonnonkivet on muurattu samanaikaisesti ja ne kiittyvät laastilla kiinteästi toisiinsa.

Seinän takana oli luonnonkiviä ja joitakin tiilenpalasia. Ne olivat irrallisia. Kun luonnonkivet poistettiin tuli esille sileä luonnonkivimuuri. Luonnonkivet ja tiilenpalat jotka poistettiin ovat ilmeisesti olleet vain täytteenä näiden kahden seinän välissä.

Muuri ja sisäseinä eivät ole aivan samansuuntaiset ja lisäksi muuri viettää aavistuksen verran ulospäin sitä tarkasteltaessa huone n:o 35:n eteiseen tehdystä reiästä käsin.

Esille tullut muuripinta on ilmeisestikin ollut sisäpuolelta rapattu. Osa rappauksesta on säilynyt kivien

pinnalla. Kivien välissä on laastia ja pikkukiviä.

Onkalon katossa näkyvä laasti on kellertävämpää kuin muurin pinnalla oleva laasti ja sisäseinän tiilien välissä oleva laasti.

Muurin vieressä ylhäällä onkalon katossa näkyy ruskeaa hiekkaa. Se on ylempällä tasolla kuin edellämainittu kellertävä laasti onkalon katossa.

Muurin kivien välissä oleva laasti on supistunut eikä enää ole kivien reunoissa kiinni.

Seinän takaa esille tullut ilmeisesti rapattuna ollut muuri on MORAENSONIN piirustuksessa olevan huone n:o 31 länsiseinä. Piirustus on tehty v. 1770. Rakennusta on sittemmin muutettu.

Welin
2550

Turun Linna

Esilinnan eteläsiipi, eteläpuoli

HS

2. Vanha kehämuuri eli itä-länsisuuntainen muuri
6-kulmatornin länsipuolella

Vanhan kehämuurin ja 4-kulmatornin välinen sauma jäi tutkimatta, koska linnan perustusten vahvistamistyö ei vaatinut seinän purkamista saumaan asti.

Piirros 6
S.52 s 52

KUVAT

2424
s 63

2421
s 63

2422
s 64

2423
s 64

6-kulmatornin länsipuolella olevan vanhan kehämuurin osan pituus oli n. 14 m. Muurin kivet olivat kohtalaisen suuria pyöreähköjä luonnonkiviä sekä lohkokiviä, joitten välissä oli pieniä kiilakiviä. Muuri ei ollut yhtä sileä ja tasapintainen kuin esim. 4-kulmatornin pinta.

Kivien suuruudet vaihtelivat suurimpien ollessa n. 1m x 50 cm.

Muuri ulkoni seinämuurista itäpäässä n. 140 cm ja länsipäässä n. 50 cm. Länsikulmassa muuri meni seinämuurin alle. Muuri oli linnantasosta noin -6:sta -6.5 m.

Muurissa käytetty laasti oli kovaa ja valkoista. Laastin seassa oli tiilenpaloja. Muurin alta otetuista laastinäytteissä oli myös hiiltä.

2473
s.64

2472
s.64

2595
s.64

Muurissa oli kaksi halkeama, toinen halkeama oli suunnilleen keskivälissä muuria n. 7 m 6-kulmatornin länsinurkasta. ja toinen oli n. 130m - 1.60 m siitä kohtaa mistä muuri meni seinämuurin alle. Tämä viimeksi mainittu halkeama oli suurempi noin 10-18 cm levyinen.

Osittain näitten halkeamien takia muurin pinta rikottiin paalutustöitten aikana täysin, vaikka betonipalkki jäikin suhteellisen alas n. -7.50 m linnantasosta. Tosin länsipäässä olevaa halkeamaa tuettiin betonilla ja sen ympärillä on vielä muutama vanhan kehämuurin kivi jäljellä.

2590
s.64

Muurin alaosassa hirsipedin päällä oli peruskivet. Peruskivet ulkonivat n. 20-35 cm muurin pinnasta. Peruskivien välissä oli multaa sekä laastia. Peruskivet olivat noin -8m ja -8.50 m korkeudella linnantasosta.

2.1. Vanhan kehämuurin hirsipeti

2470
s.65

Muurin hirsipeti laskee itäänpäin niinkuin koko muurikin. Muurin alla olevassa hirsipedissä oli yleensä kaksi hirsikertaa. Paitsi muurin itäpäähän ja 6-kulmatotnin yhtymäkohdassa on monta eri kerrosta (vrt edellä R.V s)

Mittaus-
piirustus 7
s.53

Ylin eli I hirsikerros oli P-E suuntainen eli poikkisuunnassa muuriin nähden. Lähellä 6-kulmatornia tulivat hirret n. 1.50 m ulospäin muurin alta. Länteenpäin mentäessä menivät hirret yhä enemmän muurin alle ja ne häipyivät muurin läntisimmässä osassa kokonaan näkyvistä. Länsipäässä muuria hirsien päät olivat pehmenneitä ja niitä oli vaikea erottaa toisistaan. Muurin länsipäässä n. 4 m ennekuin menivät muurin alle muutui hirsien suunta. Hirret poikkiesivat muurin suunnat n. 45°- 50°. 1:n, 2:n, 5:s, 6:s, 7:s ja 8:s hirsit idästä länteenpäin eivät menneet muurin alle ja nämä hirret ovat oletettavasti kuuluneet tukimuuriin ja sitä rakennettaessa ovat joutuneet vanhan kehämuurin hirsipedin päälle. Näitten hirsien välissä oli suuria lastuja ja hirret oli vedetty alapuoleltaan tasaisiksi. Tässä muurin itäpäässä oli myös kolmas hirsikerros, joka oli samansuuntainen kuin I kerros.

2594
s.65

I hirsikerroksen hirret olivat E-P suunnassa ja niitten korkeudet vaihtelivat -7.90 :stä -8.45:n linnan tasosta, niin että lännessä olivat korkeimmat arvot. Muurin alle menevät hirret nousivat aika huomattavasti pohjoiseen ja laskivat eteläänpäin. Pyöreähköt hirret olivat n. 25-35 cm paksuisia.

2465
s.65
2612
s.65
2478
s.65

II hirsikerroksen hirret olivat muurinsuuntaisia eli I-L suuntaisia. Kuoritut pyöreät hirret olivat huomattavan paksuja ja pyöreitä. Hirsien halkaisija oli noin 29 cm - 35 cm. Hirsien korkeus oli noin -8.90 linnan tasosta. Myös tämän kerroksen hirret laskivat etelään. Hirsipedin alla oli n. 50 cm paksuinen tumma lastukerros.

2508
s. 65

2544
s. 66

2508
s. 65

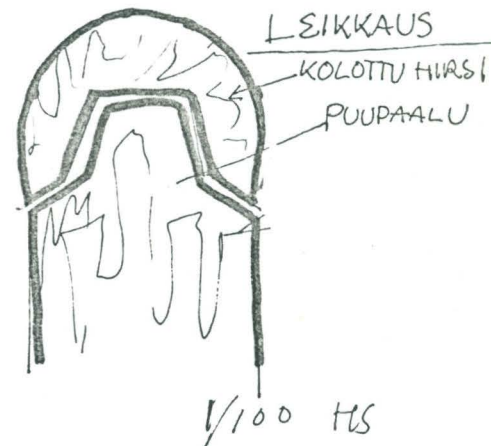
Mittaus-
piirros 6
s. 52

Hirsipedin alla hieman muurin ulkopuolella oli puupaaluja. Puupaaluja saatiin esille kohtalaisen yhtenäinen 5 kpl rivistö. Nämä puupaalut olivat aivan seinämurin alla olleen ensimmäisen seinänsuuntaisen hirren alla. Puupaalujen korkeudet olivat riippuvaisia seinämurin korkeudesta.

Puupaalujen päät oli veistetty. Veistetyn osan korkeus n. 10-15 cm ja leveys n. 10 cm. Tämän kaulaosan allal oli paalussa loivat hartiat. Puupaalujen ylimenevään hirteen oli vastaavasti kolottu

veistettyä päätä varten suunnilleen puupaalun levyinen kolo. Näitten kolohirsien alaosa oli veistetty tasaiseksi. Muut II hirsikerroksen hirret sitävastoin olivat pyöreitä.

~~2508~~

2644
s. 66

6-kulmatornin länsinurkasta ja muurin yhtymäkohdasta n. 3.20 m päässä oli ensimmäinen puupaalu, seuraava paalu oli n. 60 cm tästä. Näitten paalujen yli kulki sama hirsi. Hirressä oli kaksi samanlevyistä koloa. Kolo oli n 27 cm eli yhtä leveä kuin puupaalu. Tämä kolohirsi on oettu talteen.

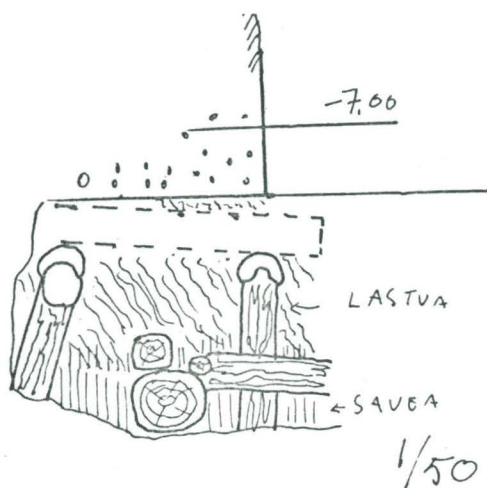
2616
s. 66

Eteläseinän länsipäässä vanhan kehämurin ja eteläseinän liitoskohdasta n. 2.50 m oli puupaalun takanaton puupaalu. Tämän paalun yli oli taipunut hirsipedin murin-suuntainen hirsi.

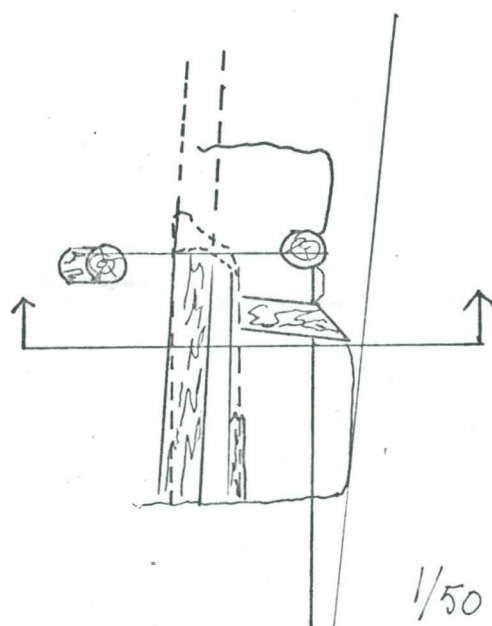
2615
s.66

2616
s.66

Puupaalut olivat n. -7.9 m linnantasosta. Takimmainen paalu oli hieman korkeammalla. Takimmainen paalu oli muurin ulkoreunasta n.1.35 m ja se oli kallistunut lievästi etelään. Näitten puupaalujen väliin tasossa -8.30 tuli länsipäästä esiin seinänsuuntainen hirsi. Tämän 20 cm paksun päältä veistetyyn hirren alla oli toinen samansuuntainen erittäin paksu pyöreä hirsi. Hirren halkaisija n. 40 cm. Paksun hirren pää oli veistetty vinoksi ja se pää oli n. 10 cm paalujen ulkoreunan itäpuolella. Nämä hirret olivat lujassa tummassa lastukerroksessa, jonka alla oli hiekansekaista harmaanruskeaa savea.

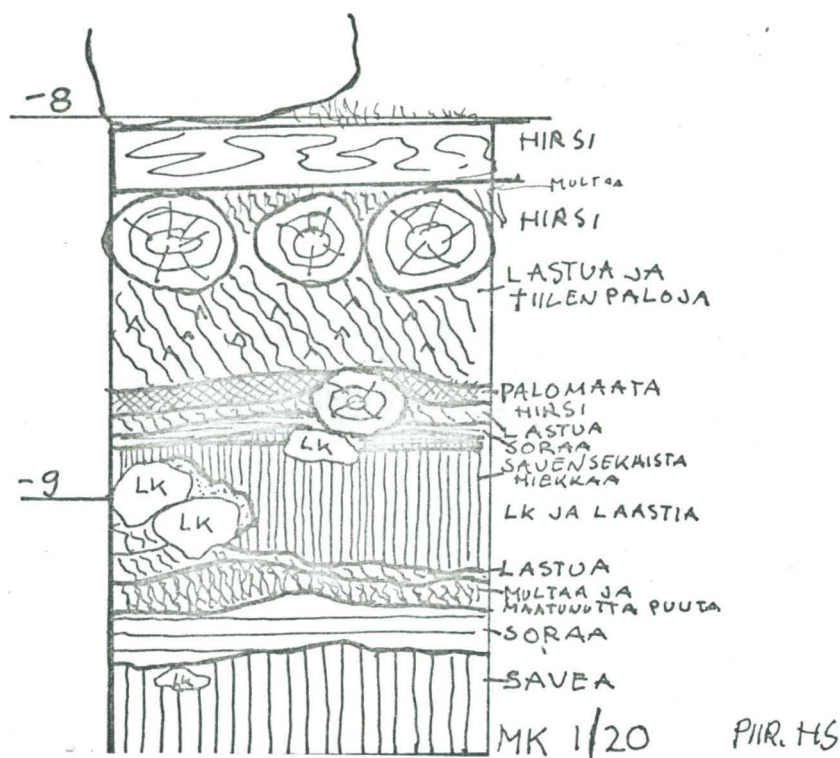

Kuvat alla.
Vanhan kehämuurin hirsipetit
eteläpuoli, länsiosä
Poikkileikkaus.
MV:n piirtäjien mittausten
mukaan piirsi HS

Pohjakaava
MV:n piirtäjien mittausten
mukaan piirsi HS

Tämä edellä kuvattu kuoppa oli viimeinen, joka tutkitiin tässä vaiheessa ja tästä kohdasta on tarkoitus mennä vielä syvemmälle muurin alle ja mahdollisesti tuolloin saada selville missä vanhan kehämuurin etelä- ja länsiseinä yhtyvät.

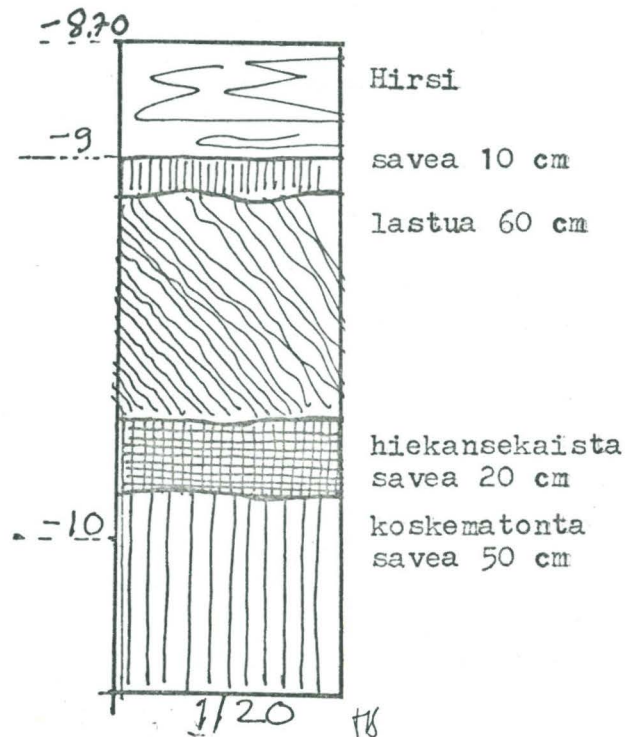
2.2. Maakerrokset vanhan kehämuurin hirsipedin alla

Esilinna, eteläsiipi vanhan kehämuurin ja 6-kulmatornin yhtymäkohdasta n. 3.60 m länteen. Kuopan länsiseinä.

Kuopan länsiseinässä oli vanhan kehämuurin peruskiven alareuna n. tasossa -8. Hirsipedin muodosti kohtisuoraan muurin alle menevät hirret ja tämän alla seinäsuuntainen hirsikerros. Hirsipedin alla oli mullansekaisessa maassa lastuja ja tiilenpaloja n. 20-25 cm. (hirret kallistuneet itään Lastukerroksen alla tasossa -8.65 kulki yksinäinen muurinsuuntainen hirsi n. 15 cm:n paksuinen. Tätä hirttä reunusti koko länsiseinän (kuopan) läpi kulkeva n. 7 cm palomaakerros. Hirren alla oli pieni luonnonkivi ja muutaman cm:n levyinen lastukerros sekä soraa ja savensekaista hiekkaa. Kuopan länsiseinän eteläpäässä oli 2 luonnonkiveä, joitten ympärillä oli laastia. Kivien alla oli lastua. Tämän kerroksen alla oli n. 10 cm multaa ja maatunutta puuta. Karkean sorakerroksen (n. 10-12 cm) alta alkoi koske-maton savikerros n. -9.40 linnantasossa.

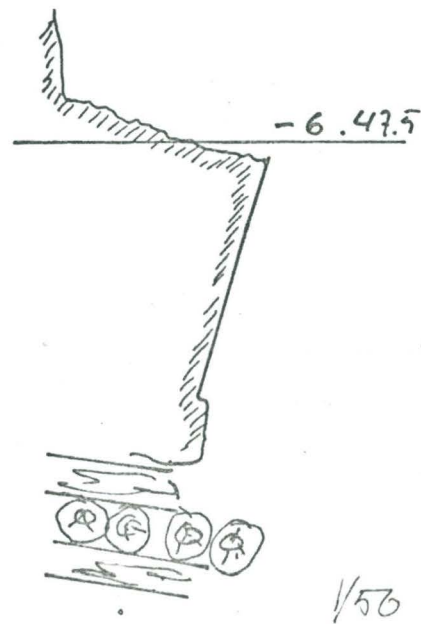
ESILINNA, eteläsiipi, vanhan kehämuurin eteläfasadin hirsipedin alla olleet maakerrokset. Alla oleva kuva on näyte n. keskeltä kaivantoa kuopasta joka on kaivettu n. 90 cm muurin ulkoreunasta pohjoiseen eli muurin alle.

Kuopan syvyys n. 1.7 m. Kuopan yläreuna n. -8.7 tasossa.

Leikkaus

Vanhan kehämuurin eteläfasadista n.
6-kulmatornista länteen

3. Eteläsiipi, länsipääty_, vanha kehämuuri

2489 }
2493 } s 66

2491 s 67

Piirros 8
s. 54

2638 }
2629 } s 67
2597 }

~~2486~~

Piirros 8a
s. 54

3.1. Hirsipeti

Länsipäädyn tiiliseinän alta esille tullutta vinosti kulkevaa muuria räjäytettiin ja esille tuli toinen samansuuntainen kohtalaisen tasaisesti muurattu sisempi muuri. Ulompi muuri oli n. 75-90 cm leveä. Muurit kuljivat lievästi luode-kaakko-suunnassa. Sisempi muuri oli loivasti kallistunut yläosastaan ulospäin ja muurin pohjois eli luode osassa oli halkeamaia. Halkeamat paikattiin sementillä. Tämä sisempi muuri oli luodeosaltaan kuin H. 35:n eteisen länsiseinän sisässä oleva. (VRT, RV. S. 11) Uloimman muurin laastin joukossa oli runsaasti hiiltä. Sisemmän muurin laasti oli kellertävää ja siinä ei ollut hiiltä.

Länsipäädyn eteläosassa muurien välissä oli selvä rako n. 10 cm rako, joka oli täytetty laastilla ja tiilenpaloilla.

Uloimman muurinpinta, jota saatiin esille n. 10 m, oli kohtalaisen sileistä lohkokivistä laastimalla muurattu ja luonnonkivien välissä oli pieniä teräviä kiilakiviä laastin sisästä.

Muurin luodepäässä ulloimman muurin alta tuli esille tasossa -6.48 seinänsuuntaista lahonnutta hirttä. Noin 3 m länsipäädyn pohjoisnurkasta tasossa -5.92 oli kaksi rinnakkain kulkevaa lahonnutta muurinsuuntaista hirttä. Toinen hirsistä kulki sisemmän muurin alla.

Noin 8.5 m länsipäädyn pohjoisnurkasta etelään oli kolme puupaalua. Nämä paalut olivat 1 m seinämuurin ulkoreunasta tasossa - . Paalujen yläpuolella oli mudan joukossa mädännyttä puuta, josta oli mahdotonta erottaa hirsien suuntia. Tämän lahon puukerroksen yllä oli kohtalaisen suuria luonkiviä ja sitten n. 1.50 m verran laastittua luonkivimuuria, jossa oli tiiliä ja tiilenpaloja muurattu mukaan.

4. Esilinna, eteläsiipi, pohjoispuoli

Esilinnan eteläsiiven pohjoisseinän eteen tehtiin kaivanto 18.9.1974. Täytemaa poistettiin katapultilla. Kaivaminen aloitettiin lännestä ja kaivanto ulottui n. 23 m itään päin aina H. 32 vievälle ovelle asti. Kaivannon leveys oli n. 1.5 m ja syvyys n. 1.65 m. Noin 4 m kaivannon itäpäästä oli viemärikaivo.

2487
s 68

Kaivannon eteläseinän yläreunassa oli eteläsiiven pohjoisseinän hakattu graniittinen kivijalka. Tämän myöhemmin tehdyn kivijalan korkeus oli linnantasosta eteläsiiven pohjoisseinän itäpäässä -5.50 ja länsipäässä -4.90. Kivijalka nousee siis länteen päin. Hakatun kivijalan korkeus vaihteli 50 cm -60 cm:n. Suurimmat kivet olivat 2.20 m-1 M:n levyisiä. Seinän länsipäässä hakattu kivijalka päättyy n. 2 m:n päähän länsinurkasta, ja tällä osuudella on tiilimuuraus. Tiilien mitat ovat 30 x 8 (9 ja 10) ja 15 x 7 (8). Tiilet on limitetty

2479
s
Welin Foto
2552
2553

Hakatun kivijalan alaosassa oli luonnonkivijalka, jonka korkeus on pohjoisseinän itäpäässä 1.20 m ja länsipäässä 1.60 m. Nämä luonnonkivet olivat lohkottuja ja niitten välissä oli pienempiä kiilakiviä sekä varsinkin länsipäässä tiilimurskaa. Kivet oli murattu laastilla. Muurin ulkopinnassa laasti irtosi helposti ja putosi pois kuten pienet kiilakivetkin. Kellertävän laastin seassa oli multaa. Muurin ulkopinta näytti hyvin epätasaiselta ja se poikkesi huomattavasti eteläsiiven eteläpuolen siileistä muuripinnoista.

Piirros 9.
S, 55

Tämän laastitun muurimaisen kivijalan alla olivat muurin peruskivet. Suuret luonnonkivet ulkonivat muurista n. 20 cm.

Sementtipalkki valettiin heti hakatun kivijalan alle, joten koko muurin kivijalka hajoitettiin.

4.1. Esilinnan eteläsiiven pohjoisseinän hirsipeti

2567

Kivijalan alla oli kaksinkertainen hirsipeti sekä tämän pedin alla muurin ulkoreunan kohdalla yhtenäinen muurin suuntainen hirsijono. Länsipäässä alkoi hirsipeti linnatasossa -6.90, itäpäässä -7.30 m.

2487
s. 68

2617

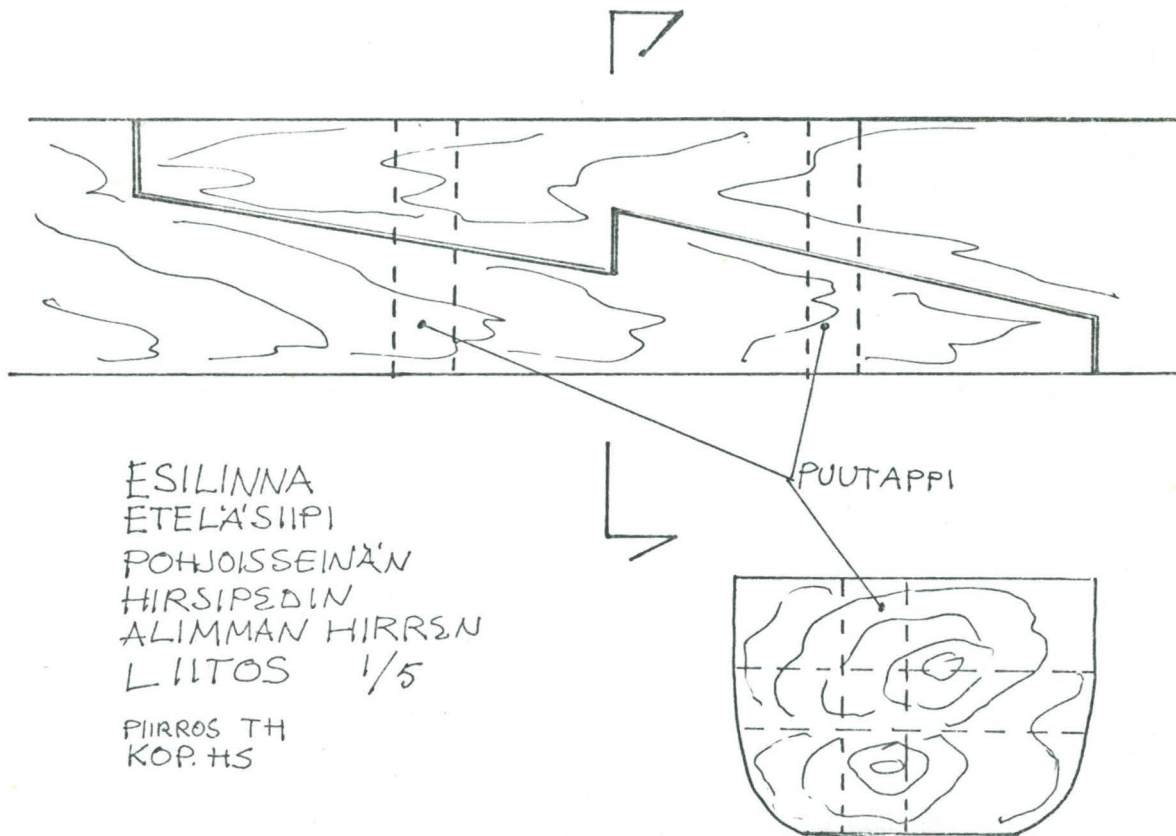
2586

Hirsipedin I kerros oli seinäsuuntainen eli itä-länsisuuntainen. Aivan seinän itäpäässä tämä kerros oli lahonnut ja hirsiiä ei ollut enää erotettavissa. I kerroksen hirret oli veistetty sekä ylä- että alapuolelta. Hirsien välillä oli selvät erot. Seinämuuriin räjäytetystä aukosta, joka meni muurin sisälle n. 90 cm voitiin havaiata, että I kerroksen hirret olivat n. 10-15 cm päässä toisistaan ja ne olivat n. 20-25 cm leveyisiä.

2487
s. 68

II hirsikerros oli P-E suunnassa eli kohtisuorassa I hirsikerrokseen nähden. II kerroksen hirret olivat suhteellisen kapeita n. 15-20 cm levyisiä ja ne oli veistetty tasaisiksi sekä ylä- että alapuolelta. Hirret muodostivat yhtenäisen n. 50 cm muurista ulkonevan rivistön. Ulkonevat hirsien päät olivat useimmiten aivan tasaisiksi sahattuja, tosin muutamat päät oli veistetty sivuilta teräviksi.

II kerroksen alla muurin ulkoreunan kohdalla kulki I-L suuntainen hirsijono. Hirret olivat hyvin säilyneitä ylhäältä tasaisiksi veistettyjä alhaalta pyöreitä ja niiden läpimitta oli 20-25 cm. Tämän seinänsuuntaisen hirsijonon hirret oli liitetty yhteen liitoksella. Liitos oli tehty niin, että oli veistetty taltalla yhdistteävien hirsien päihin kolot ja tapit. Pienet kolot näyttivät taltalla tehdyiltä. ...

Tappikolot oli ainakin kahdella tavalla tehtyjä, toinen kolo oli kolmiomainen, toinen pyöreähkö. (Liitoskohtia on otettu talteen kaksi kappaletta).

Hirsipedin alla olleet maakerrokset

Hirsipedin alla oteläsiiven pohjoispuolen länsipäässä oli soransekaista hiekkaa ja n. -8 linnantasossa alkoi harmaa savikerros. Pohjoispuolen itäpäässä sensijaan oli lastukerros, joka oli n. 50 cm paksuinen. Kaivannon keskipaikkeilla oli lastukerros ohuempi ja sen alla oli erittäin hienoa puhdasta kiiltävää harmaata savea. Kaivannon länsipäässä alkoi seinän alla moreenikerros tasossa -9.35 m.

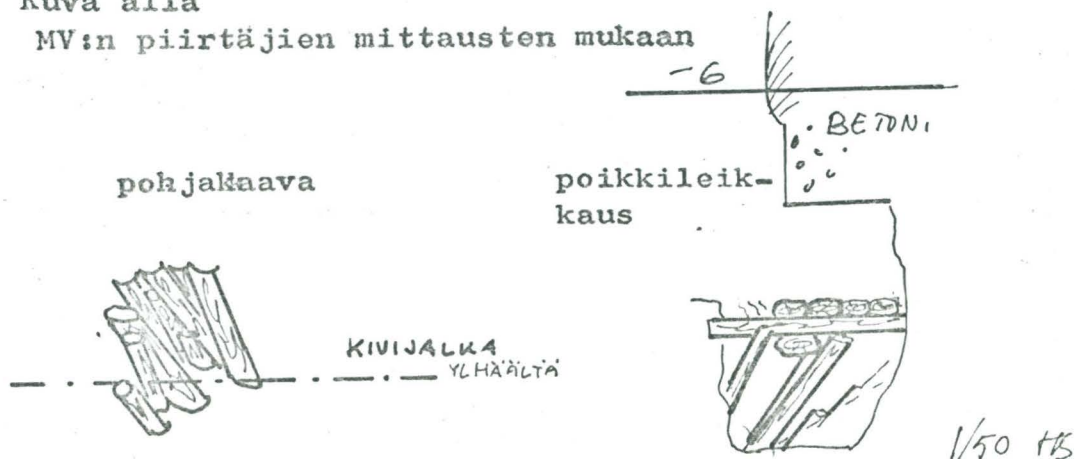
Hirsipedin alapuolella n. -7.50 tasossa tuli esille puupaaluja. (Yksi puupaalu oli näkyviissä n. 9.5 m päässä kaivannon itäpäästä ja se oli näkyviissä samalla korkeudella kuin hirsipedin II kerroksen hirret).

Puupaalut olivat ohuita n. 15-20 cm paksuisia kuorittuja pyöreitä hirsiä, mutta joukossa oli myös halkaistuja. Paalujen kärjet oli veistetty teräviksi n. 50 cm pituudelta. Puupaalut ulottuivat hirsipedin II kerroksen alaosan. Tämän hirsikerroksen hirsiä ei oltu alapuolelta lovettu eikä puupaalujen päitä muotoiltu vaan päät olivat suhteellisen tasaisia.

Itäisimmät puupaalut olivat n. 3.4 m kaivannon itäpäästä ja nämä paalut, joita oli kaikkiaan 9 kpl nostettiin ylös. Pituudet vaihtelivat 180-150 cm. Näistä paaluista oli 2-3 seinämuurin ulkopuolella. Puupaalut muodostivat sekavan rykelmän.

Kuva alla

MV:n piirtäjien mittausten mukaan

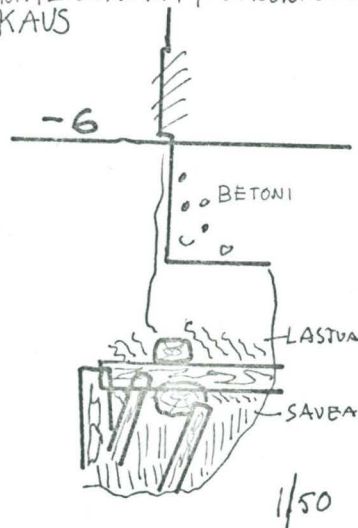

2606
S.68

2610

Edellisestä puupaalurykelmästä n. 1 m länteenpäin tuli esille uusi puupaalurivistä. Näistä paaluista oli yksi n. 30 cm seinämuurin ulkopuolella. Toinen joka oli halkaistu oli aivan seinämuurin ulkoreunalla. Kolmas oli n. 10 cm seinämuurin alla. Näitten kahden välisssä kulki hinsipedin alimmainen hinsi. Noin 40 cm päässä tästä rivistöstä länteen toli yksi puupaalu, joka oli n. 60 cm muurin alla. Kuva alla.

ESILINNA, ETELÄSIIPPI, POHJOISPUOLI
LEIKKAUS

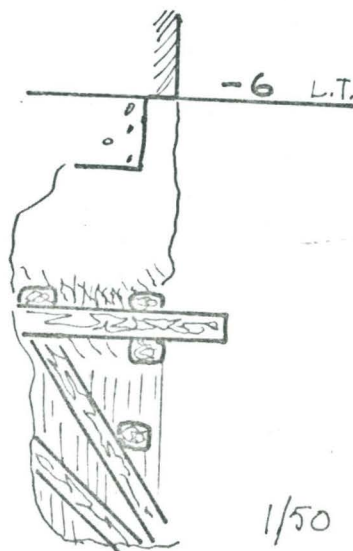
MV:n piirtäjien mittausten
mukaan T/S

2603
s 68

2605
s 68

2576
s 68

Noin 6,80 m kaivannon itäpäästä alkoi suhteellisen tasainen n. 2 m levyinen puupaalurivistö. Tämän rivistön edessä tasossa -8.10 kulki yksi hinsi, joka oli kuopan itäpäässä n. 1 cm muurista ja n. 90 cm päässä kuopan länsipäässä n. 30 cm seinämuurista. Puupaalurivistö oli voimakkaasti kallistunut etelään päin n. 35° seinämuurista. Tämän rivistön alla oli toinen kerros n. 55° verran kallistuneita puupaaluja. Kuva alla.

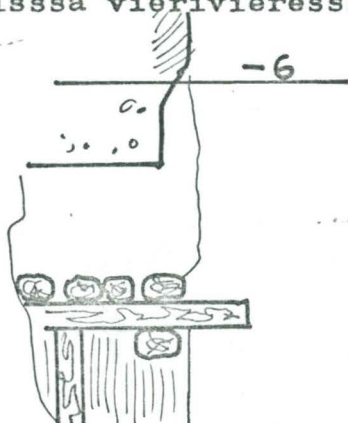
LEIKKAUS

MV:n piirtäjien mittausten
mukaan T/S

ESILINNA, ETELÄSIIPPI
POHJOISSIIPPI

2576
5.68

Etummainen paalurivistö jatkui länteenpäin n. metrin verran. Paalut (5kpl) olivat suorassa ja tasaisessa rivissä vierivieressä. (Kuva alla)

Poikkileikkaus

MV:n piirtäjien mittausten
mukaan .1/50. HS

Kaivannon länsipäästä n. 3.20 m oli yksinäinen kapea puupaalu, joka tuli n.30 cm seinämuurin ulkopuolelle.

Kaikki kuvatut puupaalut (paitsi ne 9 ylösnostettua) jäivät maahan. Tämän pohjanvahvistustyön yhteydessä ei saatu kaikkia paaluja esille, vain ne jotka sattuiivat tulemaan esille kapeaa betonipaalukuoppaa kaivettaessa.

5. Eteläsiiven pohjoispuoli, länsipääty

5.1. Vanha kehämuuri

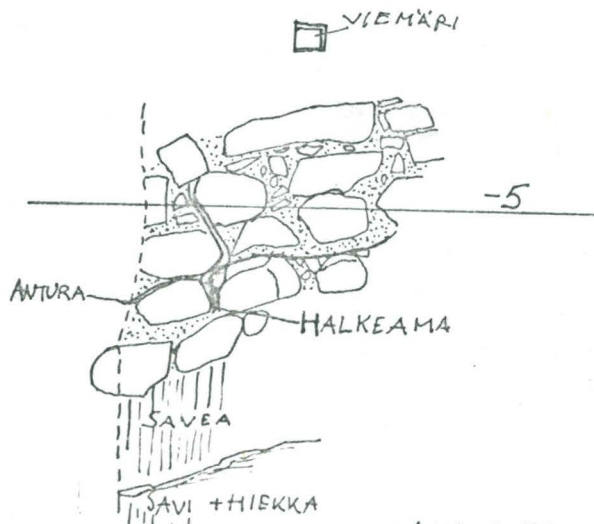
Esilinnan eteläsiiven pohjoispuolen länsipäässä oleva porrastasanne oli poistettu elokuussa 1974 ja tasanteen kivet numeroitu.

Porrastasanteen Pajapihalle (Smedjegården) vievän oven alla oli hakattu kivikynnys ja sen alla maata ja kiviä. Noin 1 m päässä pohjoisseinästä oli kivistä ^{JA TIILISTÄ} muurattu 20 cm levyinen viemäriaukko, jonka alareuna oli tasossa -4.3. Viemärin alla ja ympärillä oli luonnonkiviä, joitten välissä oli laastia ja tiilimurskaa ja multaa. Tämän täyttemaakerroksen alapuolelta tuli esille vanhaa kehämuuria, joka kulki luode-kaakkä suunnassa. Muuri ulkoni länsipäädystä eteläpäässä n. 1 m ja pohjoispäässä n. 20 cm.

2488
S. 68

Muuri

Muuri oli laastittu suurehkoista lohkokivistä ja kivien välissä oli runsaasti kiinteää kovaa laastia ja siinä kiilakiviä. Muurin pinta oli tasainen, mutta n. 50 cm päässä pohjoisseinästä oli muurissa halkeama (5 cm). Muurin alimmat kivet ulkonivat hieman ja muodostivat anturan. Muuri oli 2m pohjoisseinästä tasossa -4.20 ja pohjoiseinään liittyessään tasossa -4.5. Tämä muurin pätkä loppui pohjoiseinässä tasossa -6.20. Muurin alla oli harmaata savea n. 40 cm ja tämän alla savea jonka seassa oli ruosteenväristä hiekkaa. Mitään hirsii ei tullut esille.

Vanhan kehämuurin pätkä
Esilinnan eteläsiipi, pohj. puoli
länsipääty.
MV:n piirtäjien mittauksen mu-
kaan kop HS

MK 1:50

Tämä muuri oli samansuuntainen kuin n. metrin päässä pohjoiseinän toisella puolella Huone 35:n eteisen länsi-seinän alla kulkeva vino muuri eli vanha kehämuuri.

6. Kaivaukset Esilinnan eteläsiiven huoneissa

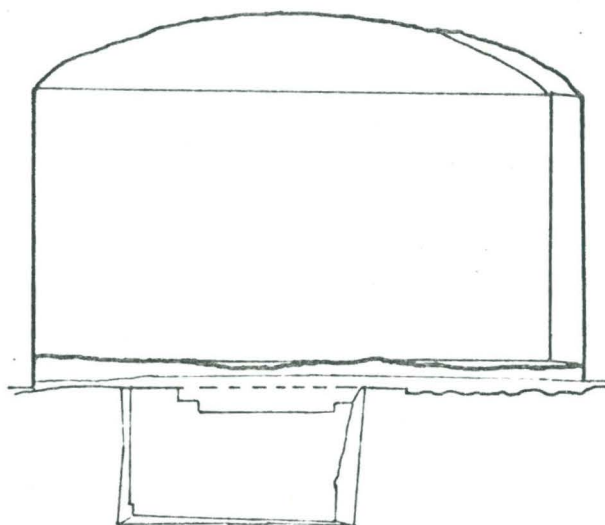
6.1. 6-kulmatornin huone n:o 33

HS

MM

2456 } 69
2458 }2461
s 69

Esilinnan eteläsiiven 6-kulmatornin sisään murattu H. 33 on pohjakaavaltaan epäsäännöllinen neliö. Huonetta kattaa matalahko karkeahkosti murattu ristiholvi. Huoneen mitat itäseinä 3.45 m, eteläseinä 4.25 m, länsiseinä 3.80 m ja pohjoisseinä 4.65 m. Pohjoiseinässä on holvattu oviaukko, jonka levys on n.1.23 m ja lakikorkeus n.1.80 m. Huoneen seinien korkeus on n. 1.75 m ja lakikorkeus n.2.25 m.

Turun Linna, Esilinna
H.33:n leikkaus
1/50 • MV:n piirtäjä HS

Seinät ja holvi2459
s.69

Seinät ja holvi on murattu harmaantuneesta punatiilestä jossa on kalkkilaastia. Holvissa näkyvät lautakehikon jäljet. Huone on revetoitu eli muutettu toisen huoneen sisään. Muurilimityksenä on käytetty juoksulimitystä.

Tiilien koot 28 x 7
27 x 8 ja seinien alaosassa on leveämpiä tiiliä
33 x 17 x 8.5
31 x 15 x 8

Tiilien joukossa on myös rikkonaisia tiilenpätkiä siellä täällä.

Länsiseinään keskelle noin silmäkorkeudelle on merkitty vuosisiluku tai luku 1888. Täässä seinässä on myös 11 naulaa ja yksi rengas. (Suurimpien naulojen kannat n.2 cm).

2459
S.69

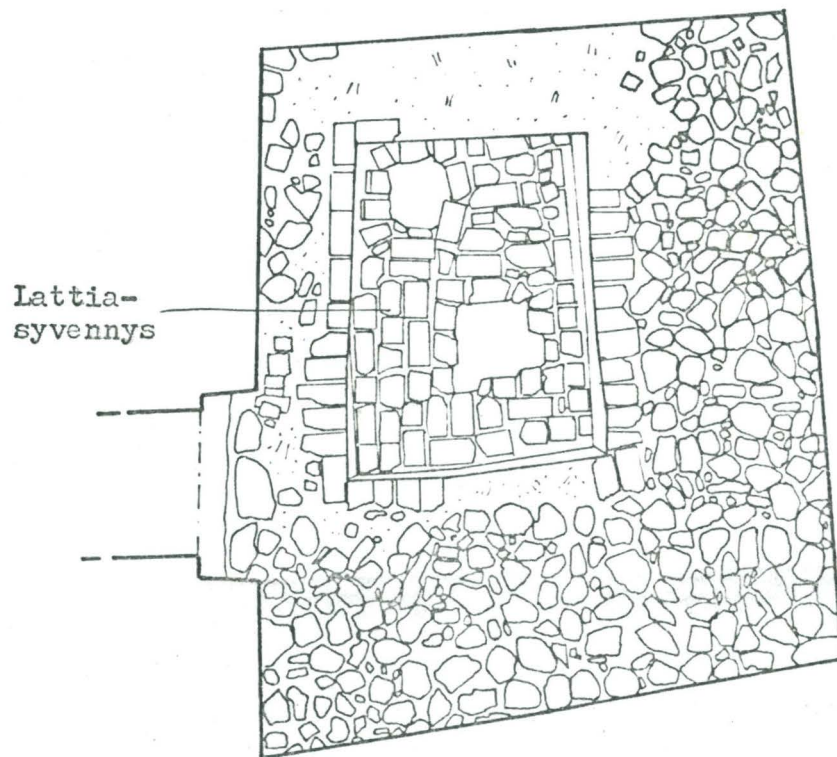
Holvin etelä- ja pohjoiskaareissa on 2.25 m välein rautarenkaat. Holvin lakipisteestä riippuu 4- koukkuinen rautakoukko. Eteläseinän holvissa on kaksi kahden tiilen levyistä aukkoa n. 1.10 m etäisyydellä.

Huoneen lattia on laastittua kyljellään E-P suuntaisesti juoksevaa juoksutiiltä. Tiilien mittoja 30 x 15 x 7.5 (8)
tasossa -6.65.

28 x 15 x 7

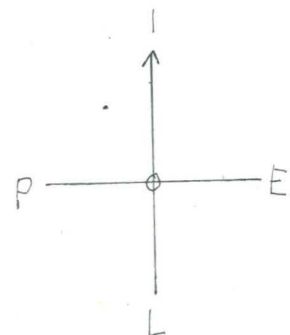
27 x 15 x 7

5.9.1974 alettiin poistaa tiililattiaa itäseinästä lähtien. Runatiilisen lattian alta alkoi paljastua luonnonkivikerrosta. tasossa -6.72

Turun Linna, Esilinna

6-kulmatornin H. 33:n pohja
1/50 . MV:n piirtäjä HS

6.1.1. Lattiasyvennyks

2456

s. 69

Huoneen keski- ja itäosassa oli 2,20 x 1,70 m suurui-
nen tiilimuurattu lattiasyvennyks.

2463

s. 69

Syven-
nyksen syvyys on n. 90 cm ja pohjakaava on epäsymmetrinen.

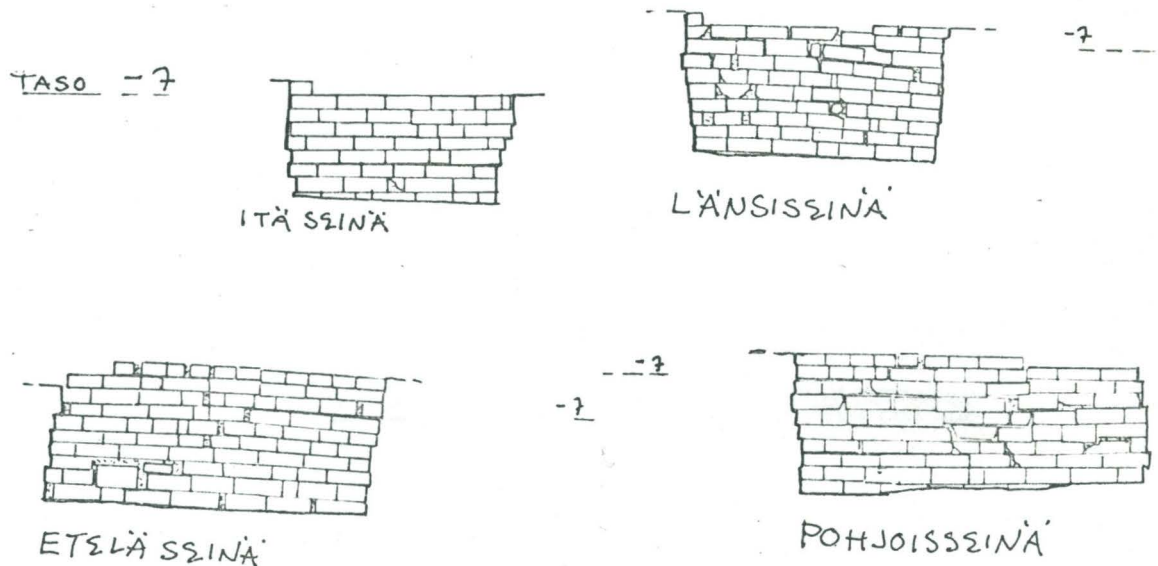
Syvennyksen tiilimittoja

28 x 7
28.5 x 15
29.5 x 8
30 x 8
30 x 7.5
29 x 6.5
29 x 14.5 x 7.5

Syvennyks oli täytetty mullalla ja mullan seassa oli lahonnutta puuta. Päälimmäisenä mullakerroksesta tuli esille ruukunpalasia sekä puisen saavin kappaleita.

Tiililattia oli vajonnut syvennyksen keskellä ja se oli pai-
kattu sementillä n. 1972.

H.33 LATTIASYVENNYKS

MV:N PIIRTAJAN MITTAUKSET 1/50

Syvennyksen lattia oli myös laastittua tiiltä. Tiilet olivat
lappeellaan. Tiilien jouksusuunta itä-länsi.

Tiilimitat

29 x 15 x 7.5
30 x 15 x 7.5
29.5 x 15.5 x ?

Tiilien joukossa oli runsaasti rikkiäisiä pieniä tiilen-
kappaleita. (KTS PIIRROS EDELL.SIVU)

2456

s. 69

Syvennyksen koillisnurkassa oli pyöreähkö aukko, jonka läpimitt n. 27 x 39 cm. Aukko oli ympäröity alaspäin viettävällä tiilireunuksella. Aukko oli täytetty mulalla ja rikotuilla lasinsiruilla, joissa oli Ävikin leimat. Kun nämä oli poistettu tuli esiin hirsipetiä itä-länsi suuntaista. Lattiasyvennyksen lattian alta löytyi poletti, jossa vuosiluku 1790.

2495
s. 70

Tiilirevetöinnin alla oli suhteellisen tasainen suurista lohkokivistä laastittu seinä. Luonnonkiviseinä tuli esille H.33:n pohjoisseinän tiilirevetöinnin murtuessa. Tiilet murattiin uudelleen seinään.

1.10.1974 alettiin seuloa lattiasyvennyksestä pihalle nostettua maata. Maassa oli runsaasti erilaisia ruukunpalasia, pullojen siruja sekä Kristiinan aikuisia rahoja

Turun linna, Esilinna, eteläsiipi, huone n:o 33

MM

6.1.2. Lattiat

Huoneessa n:o 33 oli 3 lattiakerrosta, joiden välissä oli erilaisia maakerroksia.

Ylin lattia oli kantilleen asetetuista tiilistä laastittu tiililattia ja se oli -6.65 korkeudella linnan tasosta.

Piirros
Siv. 27

Tiililattian alla oli mullansekaisella laastilla laastittu mukulakivilattia, jossa kivet olivat pieniä ja särmikkäitä. Tämän lattian yhteydessä löytyi huoneen keskiosasta tiilirevetoitu lattiasyvennys. Mukulakivilattian korkeus oli - 6,72.

2511
S. 70

Huoneessa oli lisäksi havaittavissa lattiasyvennyksen etelä- ja länsipuolella korkeudella - 7,30 m hiili-laastilattia.

Lattian länsiosa

2516 s. 70

Huoneen länsiosassa mukulakivilattian alla oli laastikerros. Sen alapuolella n. -7,3 - -7,5 m korkeudella oli huoneen eteläosassa säännöllisesti lattiamaisesti ladottuja ja pohjoisosassa mielivaltaisesti ladottuja mullansekaisella kellertävällä hiililaastilla laastittuja harmaakiviä. Kivet tulevat n. 1 m länsiseinästä itään. Seinän pohjoisosassa ulottuu kiviladelmä aina lattiasyvennyksen länsäreunaan asti. Lattian pohjoisosan suurimmat kivet olivat läpimitaltaan n. 30 x 60 cm ja eteläosan n. 40 x 40 cm.

2532
S. 70

Lattian länsiosan hirsipeti

Piirros 10.5.56

Länsiseinän hirsipeti jatkuu lattian länsiosaan n. 1 m. Hirsipedin ylin hirsikerta on - 8,20 - -8,35 m korkeudella ja sen suunta on pohjoisesta etelään. Alemman itä-länsi suuntaisen hirsikerran yläreuna on korkeudella - 8,85 m,

2601 } s. 70
2624 }

Hirsien alta ei ole kaivettu maata lattian kohdalta, mutta viereisen länsiseinän kohdalla hirsipedin alla oli n. 1,5 m paksuinen lastukerros, jonka alapuolella n. 20 cm hiekkaa ja sen alla hiekan sekaista savea ja alimpana savea - 9,30 m korkeudella asti (paalukuopan pohja)

Lattian eteläosa

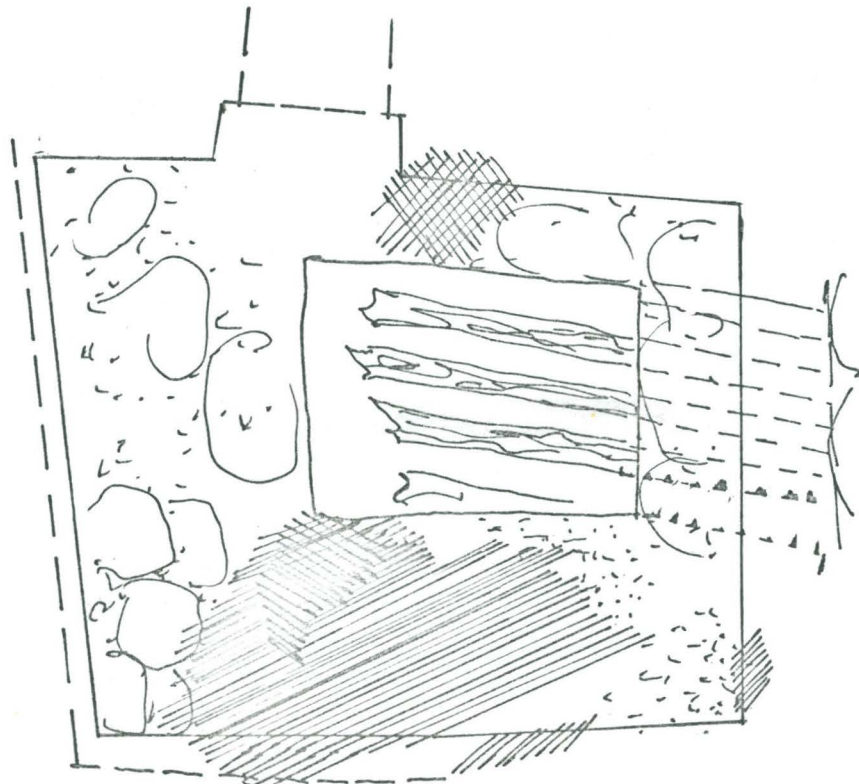
Kuva 2514

S. 71

Lattian eteläosan keskivaiheilla lattiasyvennyksestä etelään mukulakivilattian alla oli n. 50 cm korkuinen kulttuurimaakerros, jonka yläreunan korkeus linnan tasta oli n. -737 cm. Kulttuurimaakerros ulottui etelässä huoneen alkuperäiseen harmaakiviseinään asti, paikoin jopa 30 cm tiilireveteerauksesta seinän sisään. Kerroksessa oli multaa, laastia, tiilen- ja lasinsiruja, raudankappaleita, rautaisia ja kivisiä kuulia, ruukunsiruja, luunkappaleita, muutamia rahoja 1600-luvulta. Kulttuurimaa ulottui -7,900 m syvyyteen.

Lattian eteläosassa oli lattiasyvennyksen lounaisnurkasta lähtien kulttuurimaakerroksen yläpuolella mukulakivilattian alla sarven muotoinen hiilikerros. Se ulottui n. 70 cm lattiasyvennyksestä etelään.

Lattian eteläosassa ei ollut havaittavissa kulttuurimaa-alueella lainkaan hiililaastilattiaa, vaan kulttuurimaan alla oli suoraan täytemaata.

HUONE N:O 33:N LATTIA
MUKULAKVILATTIAN ALLA
1:50 PIIR. MM

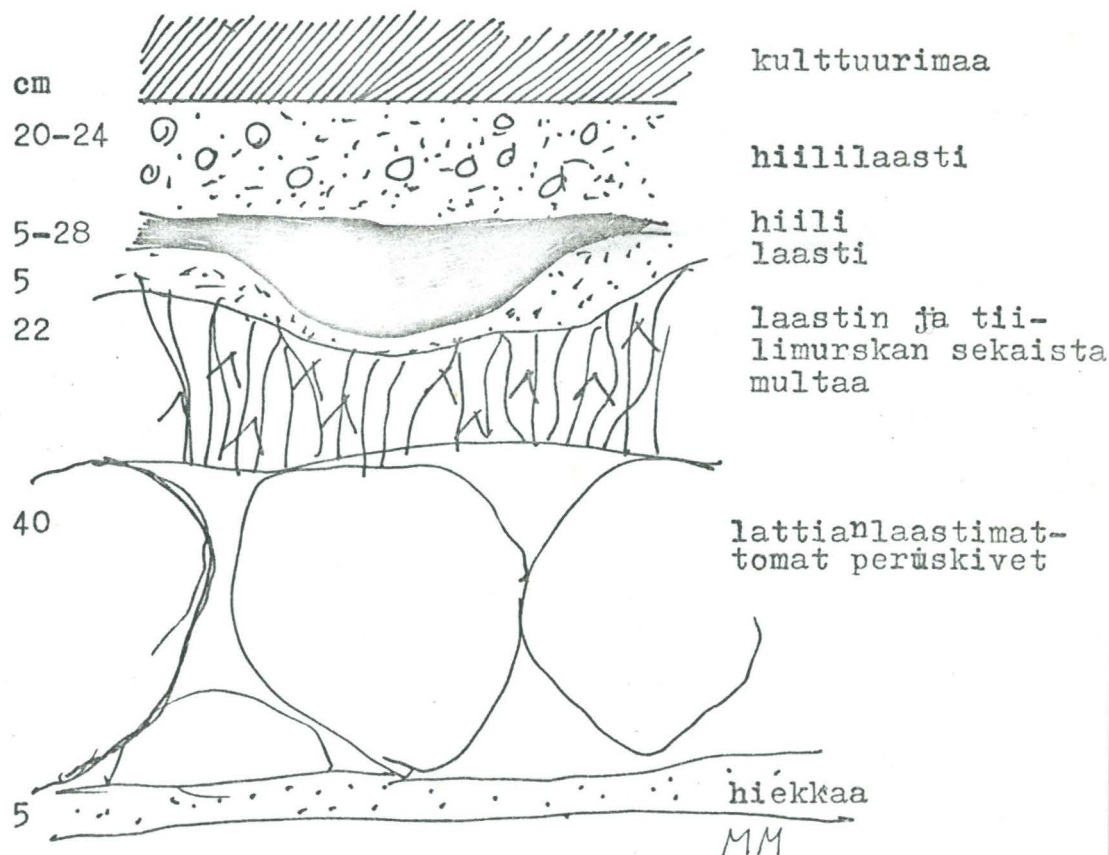
Piirros
alla

Huoneen itäosassa

Lattian eteläosan itäpäässä oli kuulttuurimaakerroksen alla 20-24 cm hiililaastikerros, jonka joukossa on pieniä n. 5 x 5 cm kiviä. Laastikerroksen alla oli hiilikerros, joka vaihteli paksuudeltaan 5 cm - 28 cm. Hiilikerroksen alla oli n. 5 cm paksuinen laastikerros, ja laastin alla mullamsekaista tiilimurskaan. 22 cm. Näiden maakerrosten alla oli lattian perustana muuramattomat n. 40 x 40 cm läpimittaiset peruskivet korkeudella -8,85 m. Peruskivien alla oli n. 5 cm hiekkaa, jonka alapuolella olivat näkyvissä itäseinän hirsipedin kaksi hirsikertaa,

Itäseinän hirsipeti lattian eteläosan alla.

Hirsipedin ylin hirsikerta oli pohjois-etelä suuntainen ja sen yläreunan korkeus oli -9,10 m. Hirret olivat läpimitaltaan n. 30 cm. Alemman luode-kaakkois suuntaisen hirsikerran paksuus oli n. 34 cm. Hirsipedin alapuolella oli kaarman ja mullan sekaista savea.

Kuva 2511
S.70

Lattian eteläosassa, lattiasyvennyksen eteläpuolella, syvennyksen kaakkoiskulman kohdalla oli selvimminkin havaittavissa kova kellertävä hiililaastilattia, jonka yläreuna oli korkeudella -7,30 m. Laastilattian korkeus oli n. 10 cm ja sen alapuolella oli täyttemaata ja laastinsekaistarmultaa ja ~~läytöskivettä~~. Lattian alla oli alimpama laastimattomat peruskivet, -8,00 m alapuolella (lattiasyvennyksen hirsipedin alla)

2512
S.71

Lattian lounais- ja kaakkoiskulmat

Lattian lounais- ja kaakkoiskulmissa oli runsaasti kellertävää laastia. Laasti ulottui tiilirevetöinnin alle alkuperäiseen harmaakivimuuriin asti. Laastikerros alkoi n. -7,00 m:n korkeudelta alaspäin n. 30 cm.

Lattian itä- ja pohjoisosa

2520
2521 } S.71
2525 }
2526 }
2531 S.72

Lattiasyvennyksen harmaakiviset reunakivet muodostavat huoneen lattian mukulakivilattian ja siihen kuuluvan laastikerroksen alapuolella, korkeudella -7,20 m. Nämä kivet alkavat lattiasyvennyksen tiilirevetöinnistä ja jatkuvat seinän tiilirevetöinnin alle, harmaakivimuuriin asti, kuitenkin siitä irrallisina. Lattiasyvennyksen reunuskivet oli laastittu vaalealla hiililaastilla.

Lattiasyvennyksen hirsipeti oli myös sen reunakivien alla. Hirsien alla ovat lattian peruskivet (laastimattomat).

Piirros s.27

2463 } S.69
2456 }
2526 S.71

Lattiasyvennyksen itä- ja pohjoispuolella oli laastitut reunuskivet tiilimuurauksen vieressä korkeudella -720 cm jatkuen tiilirevetöinnin alle alkuperäiseen harmaakiviseinään saakka. Lattiasyvennyksen reunuskivet oli laastittu paljolla laastilla.

Lattiasyvennyksen hirsipeti

Piirros 10
S. 56

2529
S. 72

Lattiasyvennyksellä ja sen reunakivillä oli yhteinen noin itä-länsi suuntainen hirsipeti, jonka yläreunan korkeus linnan tasosta oli -7,35 m. Se päättyi idässä sisempään harmaakiviseinään ja lännessä ulottui syvennyksen yli noin 30 cm.

Hirret olivat läpimitaltaan n. 20 cm ja niiden välit olivat 20 - 25 cm. Lattiasyvennyksen alla oli viisi hirttä.

Hirsipedin alla oli laastimattomia peruskiviä, joiden korkeus linnan tasosta oli -8,00 m, ja niiden alapuolella itäseinän pohjois-etelä suuntainen hirsikertan korkeudella -8,50 m. Näiden hirsien läpimitta oli n. 35 cm ja ne sijaitsivat vierekkäin. Hirsipedin toinen hirsikerta oli itä-länsi suuntainen, se oli välittömästi edellisen hirsikerran alapuolella. Hirsien läpimitta oli n. 20 cm.

6.1.3.

Huone n:o 33:n seinät

Piirros 10
S. 56

Huoneen n:o 33 seiniä peittää tiilirevetointi, jonka etäisyys ulommasta harmaakiseinästä vaihtelee n. 15-30 cm välillä. Seinässä on miltei kaikkialla havaittavissa kaksi kiinni toisissaan olevaa hiillilaastilla laastittua harmaakiviseinää. Uloin näistä on kiinni tiilirevetoinnissa ja on ilmeisesti ollut huoneen alkuperäinen seinä. Sisempi on n. 0,5 m seinän sisällä, laskettuna ulomman harmaakivimuurin ulkoreunasta. Kaikilla seinillä on myös omat hirsipetinsä.

Huoneen luoteisnurkka

Piirros 10
S. 56

Huoneen luoteisnurkassa tiilirevetoinnin ja ulomman harmaakivimuurin välinen ero on n. 20 cm. Sisempi harmaakivimuri on 96-83 cm etäisyydellä tiilirevetoinnin ulkoreunasta. Ulompi laastittu harmaakivimuri jatkuu n. -8,00 m syvyyteen.

Luoteisnurkan hirsipeti

2630 S. 72
2631 S. 72

Luoteisnurkasta n. metrin verran itään korkeudella - 8,00 m oli näkyvillä huoneen sisääntulon itä-länsi suuntaisen hirsipedin hirret. Hirret olivat läpimital-

taan n. 20 cm ja suhteellisen pahasti mähäntyneet . Hirsillä oli n. 20 cm välimatka toisiinsa. ja ne olivat laastinsekaisen mullan keskellä. Tämä laastinsekainen multakerros jatkui aina länsiseinän hirsipedin toiseen hirsikertaan asti .

Länsiseinän hirsipedin II hirsikerta ulottui myös luoteisnurkan alle. Hirsi oli itä-länsi suuntainen ja sen korkeus linnan tasosta oli n. 8,50 m. Hirren läpimitta oli n. 40 cm ja se oli kuorittua, hyvinsäilynyttä mähäntyä, kuten muuallakin länsiseinän alta löytyneissä hirsipedin osissa.

Piirros 11:
s. 57

Hirsipedin alapuolella ensinnäkin laastinsekaista multaa ja lastuja n. 0,5 m ja sen alapuolella hiekansekaista savea ja alimpana kuopan pohjalla sinistä savea n. - 9,70 m syvyydessä.

Huoneen länsiseinä

Piirros 10, 11:
s. 56, 57

Huoneen:ö 33:n länsiseinää on joulukuun 1974 loppuun mennessä avattu luoteisnurkasta lähtien n. 2,20 m. Seinän eteläosan edestä on poistettu säännöllisesti laadotut mukulakivilattian alla olleet kivet, mutta hirsipeti tja sisempi harmaakivimuuri eivät vielä ole esillä.

Länsiseinällä harmaakiviseinän ja tiilirevetöinnin ero oli edelleen n. 20 cm.

2602
s. 72

Länsiseinän laastittu harmaakivimuuri ja sen edessä ollut käviladelmä ulottuivat -8,30 - -8,50 m syvyyteen. Seinämuurin alla hirsipedin yhteydessä oli mullansekainen täytemaakerros.

Länsiseinän hirsipeti

2625 } s. 72
2602 }

Länsiseinän alla korkeudella -8,30 - -8,50 m korkeudella oli hirsipedin ylin noin pohjois-etelä suuntainen hirsikerta. Hirret olivat läpimitaltaan 24 - 27 cm ja niiden välit olivat 10-15 cm. Hirret olivat kuoritut ja hyvin säilyneet. Ne oli lovettu alapuolelta n. 10 cm syvillä II hirsikerran parruja vastaavilla lovilla. II hirsikerta oli itä-länsi suuntainen ja sen yläreunan korkeus oli -8,50 - -8,90 m. Hirret oli-

Piirros 11:
s. 57

vat läpimitaltaan n. 35 cm, ne olivat hyvinsäilynyttä kuorittua mäntypuuta. Viisi hirttä on kaivettu esiin, niiden välit olivat yleensä n. 10 cm, mutta länsi- ja pohjoisseinän kulmauksessa väli oli 20 cm.

Piirros 11
S.57

Hirsipedin alla oli n. 0,5 m kerros multaa ja lastuja, jonka alapuolella oli 10-17 cm hiekkakerros. Hiekkakerroksen alla oli hiekan sekaista savea ja alimpana paalukuopan pohjalla sinistä savea.

Huoneen eteläseinä

Huone n:o 33:n eteläseinää ei 1.1 1975 mennessä ole avattu kokonaan, vaan osittain se kaivettu vain tiilirevetoinnin tukipalkin valamista varten (seinän itäosa). Seinän länsiosaa on kaivettu jo jonkinverran paalun palkin alta, mutta seinän hirsipeti ei vielä ole tullut esiin.

Eteläseinän länsiosa

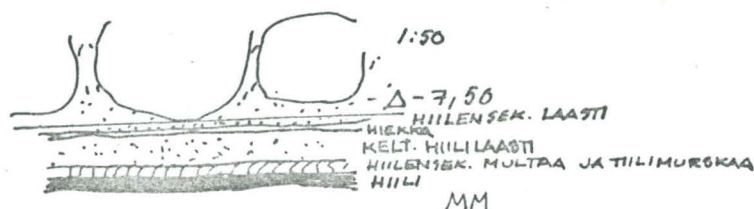
Eteläseinän länsiosassa tiilirevetoinnin etäisyys harmaakivimuurista vaihtelee 20-30 cm välillä, etäisyyden ollessa suurimmillaan lattiasyvennyksen lounaisnurkan kohdalla. Sisempi harmaakivimuri ei ole tullut seinän länsiosassa esiin lainkaan.

Lounaisnurkassa ja sen lähetyvillä harmaakivet on laastittu kellertävällä hiililaastilla ja kivien välissä laastin vahvikkeena on pieniä pyöreitä kiviä. Pikku- kivet ovat n. -7,30 tasolla ja laastittu harmaakivimuri päättyy -8,30 m.

Seinän keskiosaa päin laasti muuttuu kalkkilaastiksi.

Lounaisnurkasta 170 cm itään seinän yläosan rakenne on seuraava:

- 750 cm kalkkilaastilla laastittua harmaakiveä
- 754 cm hiilen sekaista laastia
- 758 cm hiekkaa
- 777 cm kellertävää hiililaastia
- 782 cm hiilensekaista multaa ja tiilimurskaa
- 792 cm hiiltä.

Piirros
ALLA

Tällä alueella tiilirevettoinnin ja harmaakiviseinän ero on 30 cm. Lattian kulttuurimaakerros ulottuu tiilirevettoinnin alle harmaakiviseinään asti.

Eteläseinän itäosa

Eteläseinän itäosassa harmaakivimuurion n. 20 cm etäisyydellä seinän tiilireveteerauksesta. Sisempi harmaakivimuuri on seinän itäosassa n. 45 cm etäisyydellä tiilireveteerauksesta. Kaakkoiskulmassa sisempi muuri taittuu vinosti ja itäseinällä sen etäisyys on n. 60-70 cm. Ulompi luommonkivimuuri päättyy korkeudella -7,86 m ja sen alle tulee samassa tasossa kuin lattiasyvennyksen hirsipedin hirret kaksi vinosti itä-länsi suuntaista hirttä.

Kaakkoiskulman hirret

Hirret kaakkoiskulman alla olivat korkeudella -7,85 m. Niiden läpimitta oli n. 20 cm ja etäisyys toisistaan 20-25 cm.

Hirsien alla oli n. 25-30 cm kerros laastia ja tiilenpalasia. Tässä kerroksessa n. korkeudella -8,10 oli 2x3 cm hiilikerros. -8,30 korkeudella oli n. 40 cm korkuinen laastimaton kivikerros, jonka alla oli hirsipeti. Hirsipedin yläreuna oli korkeudella -8,72 m. Ylin hirsikerta oli itäseinän suuntainen ja sen hirsien paksuus oli n. 30 cm. II hirsikerran hirret olivat luode-kaakko suunnassa ja niiden läpimitta oli 34 cm. Hirsipedin alla oli ensin kaarnan ja mullan sekaista savea ja alimpana savea.

Huoneen itäseinä

Huone n:o 33:n itäseinän tiilirevettoinnin ja harmaakiviseinän ulkopinnan välinen ero oli itäseinällä 20-25 cm.

Itäseinässä oli havaittavissa 2 erillistä harmaakivimuuria, joista sisemmän ulkopinta oli 55-75 cm tiilirevettoinnista seinän sisään.

Piirros 10
S. 56
Kuvat:
2580
S. 73

Piirros 10
S. 56
2537
S. 73

1 2530
S. 73

Piirros 10
S. 56

Itäseinä, leikkaus z-z:n kohdalta

Piirros 10, 12
 S. 56, 58
 Kuvat:
 2522 s. 73
 2529 :
 S. 72

Lattiasyvennyksen hirsipeti tulee itäseinän alle sisempään harmaakivimuurin asti korkeudella - 7,80 m.

Hirret ovat melko pahasti mädäntyneet, n. 3 cm hirren pinnasta oli aivan pehmeä, sisus vielä melko kovaa puuta. Hirret tulivat hieman viistosta kohti seinää. Hirsien välimatka toisistaan vaihteli 15-27 cm:n välillä.

Lattiasyvennyksen hirsipedin alapuolella oli n. 40 cm korkuiset laastimattomat lattian peruskivet. Peruskivet ulottuivat ulomman harmaakivimuurin alle, kuten lattiasyvennyksen hirsipedin hirretkin. Suoraan laastimattomien kivien alapuolelta alkoi itäseinän hirsipeti, joka on seinän suuntainen.

Itäseinän hirsipedin I hirsikerta oli korkeudella -8,50 - -8,75 m siten, että hirret nousivat keskilattiaa kohden. I:n hirsikerran hirret olivat läpimitaltaan n. 20 cm. II:n hirsikerran yläreunan korkeus vaihtelee -8,85 ja -8,68 m välillä, ja sen suunta on kohtisuoraan muuria vastaan. Hirret nousevat ensimmäistä hirsikertaa mukailleen keskilattiaa kohti. Hirsien läpimitta oli n. 35 cm. Hirsipedin puut olivat kuorittua mäntyä ja ne olivat säilyneet hyvin. Ensimmäisen hirsipedin alapuolella oli n. 20 cm lastukerros.

Lastukerroksen alapuolella oli vielä kaksi hirttä. Ensimmäinen oli muurin suuntainen ja sen yläreunan korkeus oli -9,40 m. Hirren läpimitta oli 17 cm korkeussuuntaan. Paalukuopan pohjoisseinässä oli havaittavissa ainoastaan yksi hirsi ja sijaitsi multakerroksessa, jossa oli tiilimurskaa. Näiden kerrosten alapuolella oli hiekansekaista multaa aina korkeudelle -9,75, jolloin alkaa alin kohtisuoraan seinää vastaan ollut hirsi. Tämä hirsi oli miltei suorassa ja se oli n. 15 cm läpimitaltaan.

Piirros 12
 S. 58

Kuvat:
 2530 }
 2580 } s. 73
 2583 }

Itäseinä, leikkus x-x:n kohdalta

Itäseinän ulompi harmaakiviseinä päättyy jo laastimattomien lattian peruskivien yläpuolelle, mutta sisempi harmaakivimuurin jatkuu korkeudelle -8,50 m.

Muurin alla oli 10 cm korkea laastikerros ja sen alla n. 20 cm hiikkaa.

Itäseinän hirsipedin ylin hirsiketä on multakerroksess
jónka yläreunan korkeus oli -8,75. Hirret olivat muu-
rin suunnassa ja nousivat keskilattiaa kohden, siten
että korkeimmillaan ne olivat mitattavissa korkeudella
-7,85 ja matakín yläreuna oli korkeudella -9,00 m.
Toinen hirsikerta oli suunnaltaan kohtisuoraan muuria
vastaan. Se oli n. 5-0 cm etäisyydellä ylemmästä hirsii-
kerrasta. Hirret olivat kuoritut ja niiden läpimitta
oli n. 25 cm. Hirsikerroksen alapuolella oli multaa ja
kaarnankappaleita.

Kuopan pohjalla oli nähtävissä korkeudella -9,85 itä-
länsi suuntainen hirsi, jonka alareunaa ei kaivettu esiin.

6.2. Esilinna, eteläsiipi, huone n:o 35

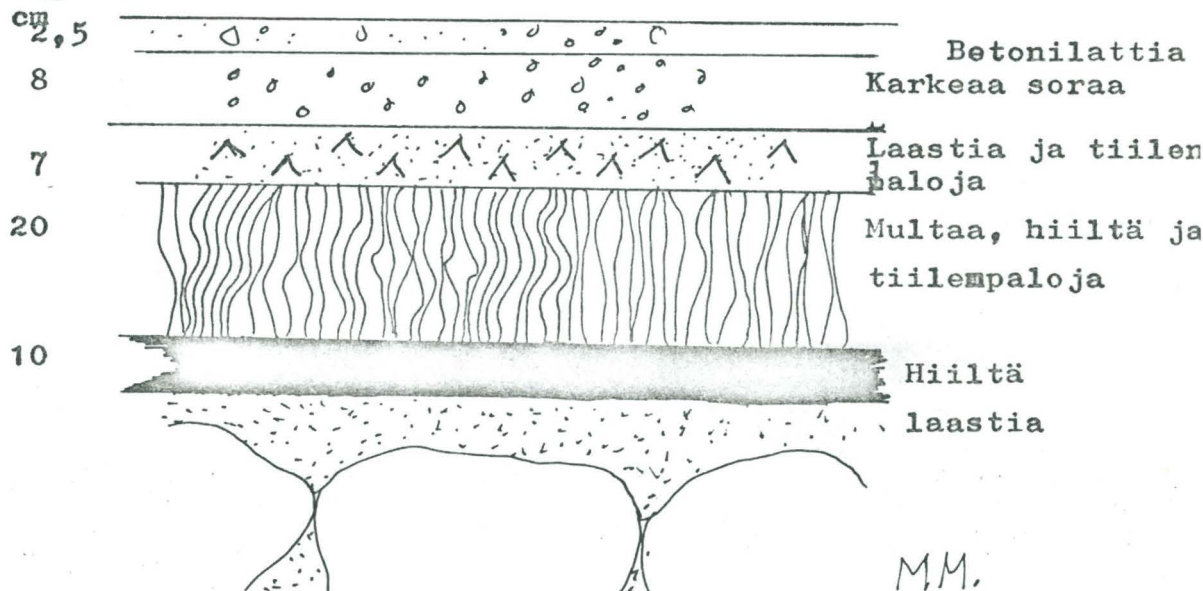
Piirros 13
S. 59
Kuva 2562

Huone n:o 35 on jaettu betonisilla väliseinillä kah-
teeh osaan. Huoneen eteläisestä osasta on vielä ero-
tettu kaksi komeroa. Huoneen pohjoisosassa, sitä- ja
pohjois-osan eteläseinän kulmauksessa on suuri uuni.
Huoneen eteläosan komerot ovat uunin eteläpuolella,
ja niiden sisäänkäynti on huoneen 34 kautta. Huoneen
35 pohjoisseinässä on kaksi ikkunaa. Lattiat on päällyst-
etty betonilattialla.

Huone n:o 35:n eteläosan ja sen komerojen eteläseinä
Huonetta 35 on kaivettu 1.1 1975 mennessä vain sen
eteläseinän edestä ja sen alta.

Piirros
Kuva 2584

Huoneessa 35 ja sen komeroissa on 2.5 cm paksu betoni-
lattia, jonka alla on 8 cm sorakerros (karkeaa). Sora-
kerroksen alapuolella on 7 cm vahvuinen laasti ja tiie-
lenpalakerros, jonka alla on 20 cm multaa, jossa on
hiiltä, ja pieniä tiilensiruja. Tämän jälkeen tulee 10
10 cm hiiltä ja sen alapuolella laastia ja suuria ki-
viä. Kaasti oli kellertävää hiililaastia.

6.2.1. Vanha kehämuuri huone n:o 35:n eteläosan eteläseinän al-
la lattiatason alapuolella

Huoneen n:o 35 eteläosan eteläseinää kaivettaessa tuli
seinän sisältä ja huoneen länsiosassa seinän pohjois-
puoleltakin esiin vanhaa kehämuuria. Välittömästi ke-
hämuurista pohjoiseen alkoivat kellertävällä hiililaas-
tilla laastitut mielivaltaisesti ladotut luonnonkivet.

2581 }
2579 } S. 74
2578 }
2541 }
2619 }

Kehämuuri erottui selvästi näistä kivistä. Kehämuuri oli laastittu vaaleankeltaisella hiililaastilla ja sen kivet olivat lohkokiviä. Tästä muurista ei ole täydellistä piirrosta, silläppaalutustöiden eteneminen vaati sen yläosan räjäyttämistä ennenkuin muurin edestä oli kaivettu piirtämistä varten riittävästi kiviä pois.

Vino kehämuuri oli osittain huone n:o 35:n eteläseinän sisällä. Seinän länsiosassa se tuli muurista ulos n. 20 cm ja seinän itäosassa kehämuuri oli seinän sisällä n. 30 cm.

Kehämuurissa oli huone n:o 35 eteläseinän keskiosassa n. 20 cm leveä halkeama, joka vastasi eteläseinän eteläpuolella samalla kohdalla ollutta halkeamaa. Muuri oli halkeaman itäpuolella huomattavasti eteämpänä.

Huone n:o 35:n eteläosan seinän rakenne vinon kehämuurin kohdalla.

Vanhan kehämuurin kivet jatkuivat korkeudelle -7,54 m. Ne oli laastittu kellertävällä hiililaastilla. Kehämuurin lohkokivien alapuolella oli n. 15-20 cm kaarnansekaisista multaa. Multakerroksen alapuolella oli eteläseinän hirsipeti, jonka korkeus paalukuopan itäosassa oli -7,74 m ja tämän 70 cm leveän kuopan länsiosassa -7,69 m, hirsipeti laski siis tällä matkalla 5 cm. I hirsekerran läpimitta oli n. 22 cm. Hirret olivat miltei täydellisesti lahonneet hirsipedin molemmissa hirsikerroissa.

II hirsikerta oli välittömästi I:n alapuolella, sen yläreunan korkeus oli -7,69 m ja alareunan -8,19 cm. II:n hirsikerran hirsiiä oli erittäin vaikea erottaa lahoamisen vuoksi. Oletettavasti niiden läpimitta oli n. 30 cm. Hirsipedin alapuolella oli savea paalukuopan pohjalle asti.

Huone n:o 35:n eteläseinän rakenne (Kehämuurin komeron eteläseinä)

Lattian pintakerrosten alapuolella, vinon kehämuurin edessä olleet kellertävällä hiililaastilla laastitut luonnonkivet jatkuvat aina huone n:o 34:n eteläosaan

Piirros

EDSM. SIV. S. 41

2578
S. 74

Piirros

Kuva 2572
S. 74

HS

6.3. Esilinnan eteläsiiven Huone 34

H. 34 on H. 35:n itäpuolella ja sisäänkäynti on H. 35:n kautta. Huoneen pohjoisseinässä on yksi ikkuna.

H.34:n itäseinän eteen kaivettiin kaivanto, jonka levys oli n. 1m ja se ulottui n. 1 m päästä pohjoisseinästä eteläseinän 6-kulmatornin mutkkaan asti. Myöhemmin avattiin Huoneen lattia huoneen eteläseinän edestä.

6.3.1. Lattiat

H. 34 lattiana oli paksu 17 cm raudoitettu betonilattia. Laiittia oli tasossa -5.58.

Betonilattia oli H.34 eteläpäässä ohuempi (n.10 cm lev) Betonilattian alla oli tiililattia. Tiilet olivat lappeellaan ja juoksivat huoneen itäseinän edessä P-E suunnassa. Eteläpäässä olevan 6-kulmatornin mutkan kohdalla tiilien juoksusuunta muuttui niin, että kaksi eteläseinän puoleista tiiliriviä juoksivat I-L suunnassa. Itäseinän edestä purettiin lattia 22.10.74 ja eteläseinän edestä 27.11.74. Lattian tiilimittoja

2568
s. 75
2569
s. 75

itäseinän puolella 30 x 16 x 9
30.5 x 15 x 8.5
32.5 x 16 x 6.5 (7)

eteläseinän 29 x 13 x 7 (7.5)
31 x 16 x 7.5 (8)

2623
s. 75

12 x 5.5
16 x 8
29 x 16.5 (15.5) x 8.5 (7.5)
30 x 15 x 8.5
32 x 16

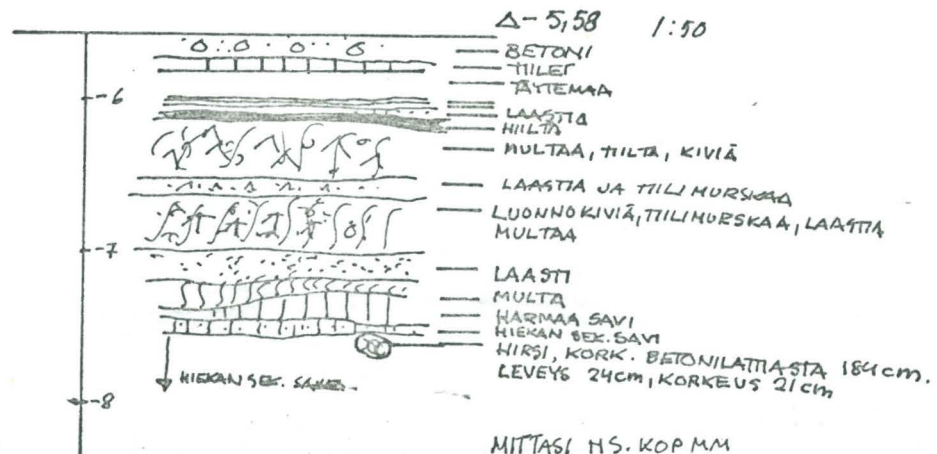
2634
s. 75

Piirros
s. 46

joukossa oli myös rikkiäisiä tiiliä 8 x 13
8.5 x 13
10 x 13.5

Eteläseinän edessä tiilet oli ladottu mielivaltaisesti ja lattian kuvio oli sekava.

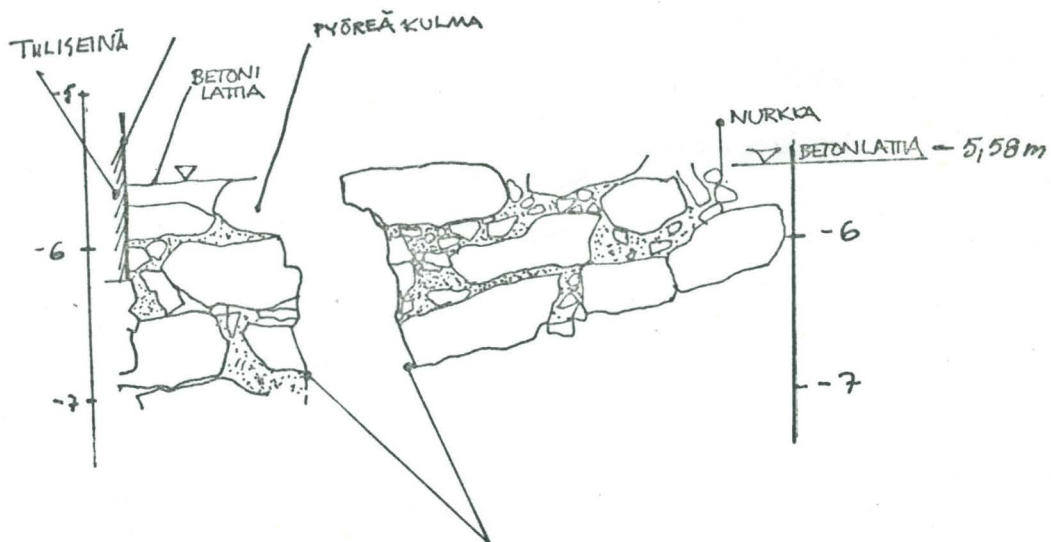
H.34 itäseinän eteen tehdyn kaivannon länsiseinän keskeltä piirrettiin maakerrokset. Tiililattian alla oli täytemaakerros n. tasoon - 6 asti. Täytemaakerroksen alla olevan laastikerroksen seasta tuli esille palaneita laudanpätkiä n. tasossa -6.1. Laudanpätkät olivat n. 50-30 cm. Laudat kulkivat I-L suunnassa. Näitten lautojen alla oli multaa, tiilenkappaleita ja isohkoja luonnonkiviä. n. 25-32 cm verran. Seuraavan kerros oli selvästi erottuva laastikerros , jossa oli seassa tiilenporoa. Tasossa -6.6 alkoi luonnonkivikerros. ^Aivet oli laastittu ja seassa oli myös multaa ja tiilimurskaa. Kivikerros oli n. 46 cm. Näitten suurehkojen kivien alla oli laastikerros n. 18 cm. Tämän alla oli tummaa multaa ja harmaata savea. Hiekan sekaisen savikerroksen keskeltä pisti keskellä kaivantoa esiin yksinäinen hirsi, jonka korkeus betonilattian pinnasta oli n. 184 eli se oli tasossa -7.44. Hirren korkeus n. 21 cm ja leveys n.24cm. Tämä I-L suuntainen hirsi oli suhteellisen mätä ja on vaikea sanoa kuinka kauas muuriin päin se ulottui.

H.34 lattiankerrokset

2621
S.752633
S.75

H.34:n kaakkoisnurkassa oli 6-kulmatornin kaakkokulma. Kulma oli pyöreähkö. Lattiatason alta esille tullut osa 6-kulmatornin muuripintaa oli suhteellisen tasainen -suurista lohkokivistä muurattu. 6-kulmatornni ja huoneen itäseinä oli muurattu myöhemmin yhteen ja 6-kulmatornin kivijalka jatkui itäänpäin.

TURUN LINNA, ESILINNA HUONE N:O 34
MV:N PIIRTÄJIEN PIIR. KOP. MM.

H. 34 eteläseinän lattian alla tasossa - 5.81 alkoi muurimainen ladelma. Tämä muuri ulottui huoneeseen eteläseinästä n. 1.92m pohjoiseen ja se jatkui länsiseinästä n. 2 m itäänpäin. Muuriin kivet olivat suuria luonnonkiviä ja ne oli laastittu hiililaastilla. Eteläseinää lähinnä oleva muurinosa alkoi heti tiililattian alta tasossa -5.81, mutta muuri laskee pohjoiseen päin ja n. 165 eteläseinästä on väliin tullut 40 cm kulttuurimaakerros jossa on multaa, laastia, soraa ja tiilenkappaleita. Muurin kiveys loppuu tasossa -7.88.

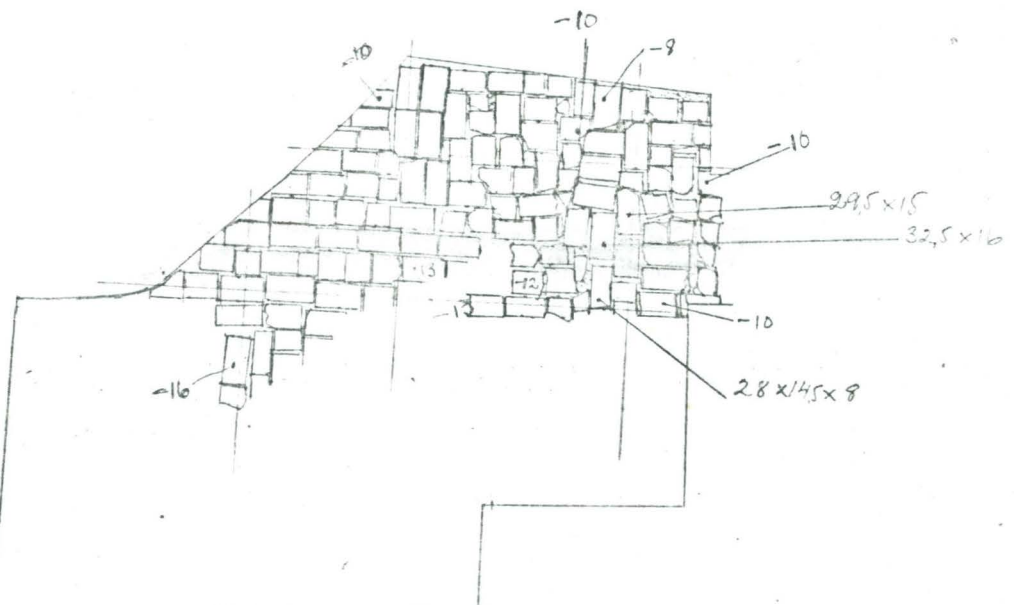
H.34 eteläseinän edessä oleva luonnonkivinen muuri on jatkoa H.35:n eteläseinän edessä olevaan muuriin.

Hirsipeti H. 34 itäseinän alla

H.34 tiilisen itäseinän alla oli luonnonkivinen kivijalka joka alkoi tasossa -6.11. Itäseinän pohjoispäässä n. 139 cm pohjoisseinästä oli kivijalan peruskivien alla seinän suuntainen hirsi tasossa -7.48. Hirsi oli veistetty yläpuolelta ja sen leveys oli n.20 cm. Tämän hirren yläpuolella voitiin havaita poikkisuuntaan I-L suuntaa n kulkevia lahonneita liistyneitä hirsien päitä. Hirret olivat tiiliseinästä n. 20 cm ulkopuolella kivijalan.

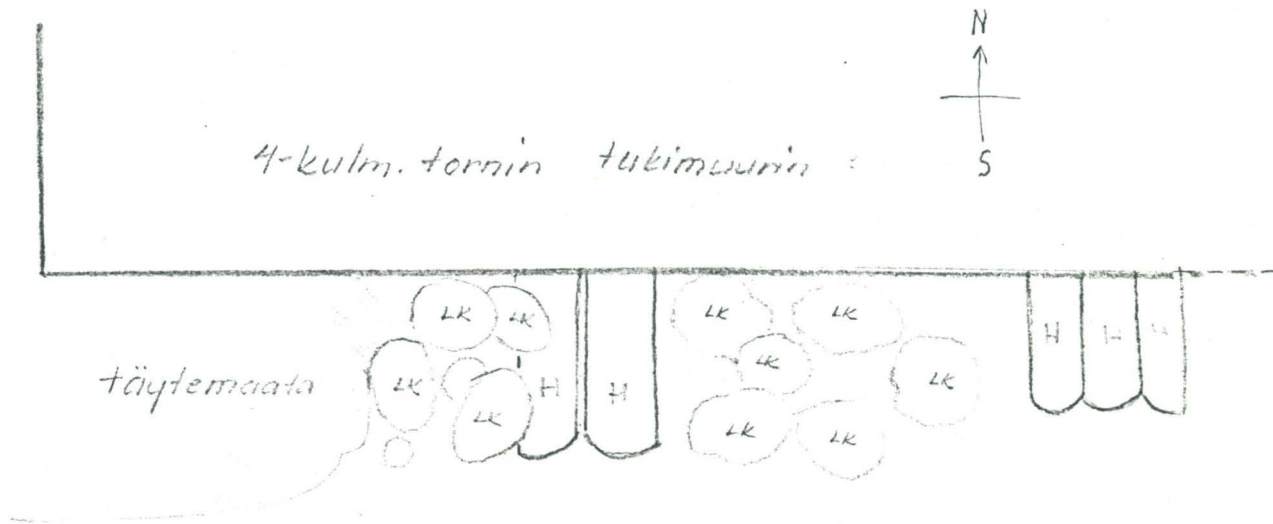
Näitten hirsien alapuolella muurin sisäänpäin kulki yksi yksi näinen hirsi lounais-koillissuunnassa.

Huoneen eteläseinän ja 6-kulma~~oj~~onin kaakkoiskulman kohdalla olivat työt tätä kirjoitettaessa vielä kesken.

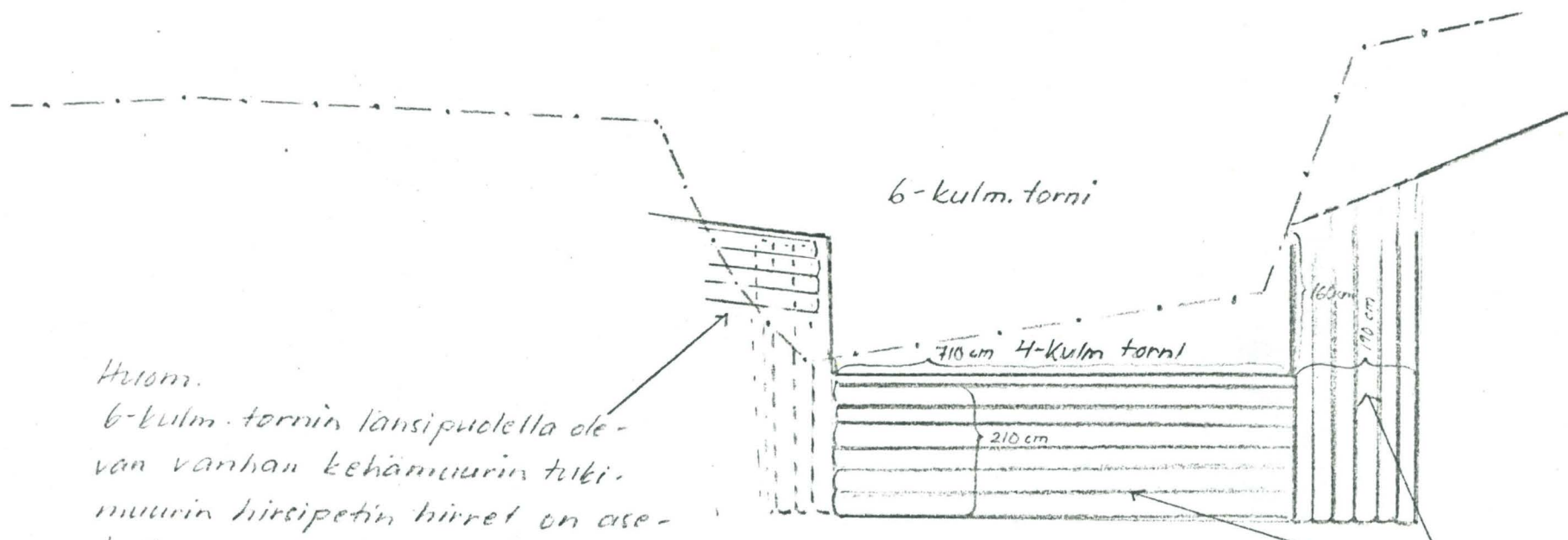
Turun linna, esilinna, eteläsiipi
H.34:n tiililattian eteläosa.
MV:n piirtäjien mittauspiirustus
1/50.

TURUN LINNA, Esilinna

MK
1:25 RV.

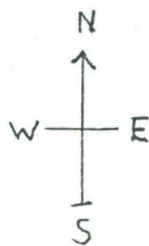
TURUN LINNA, Esilinna, eteläciipi

Huom.

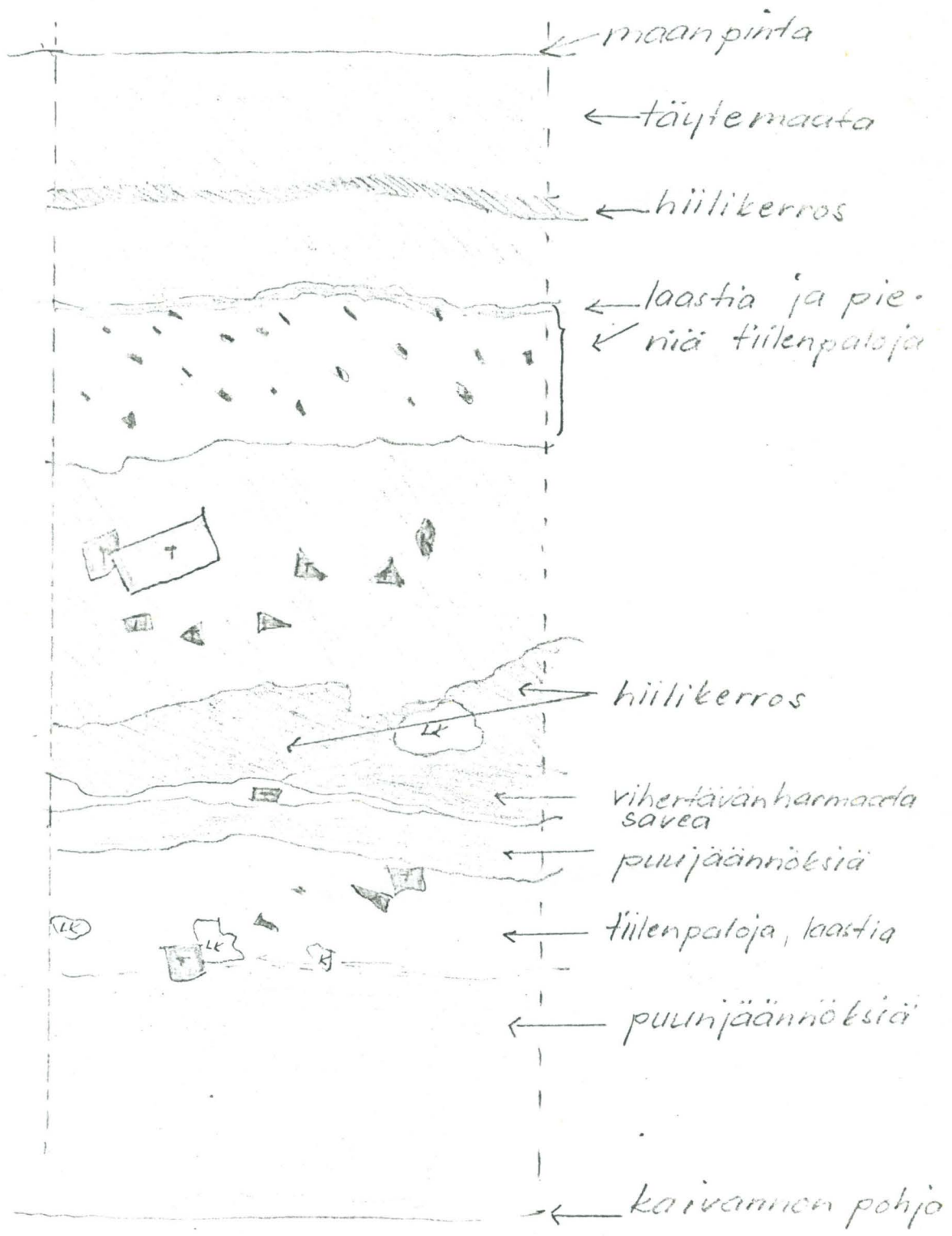
6-kulm. tornin länsipuolella olevan vanhan kehämuurin tukimuurin hirsipetin hirret on asetettu 4-kulm. tornin tukimuurin hirsipetin päälle

4-kulm. tornin tukimuurin hirsipetiä

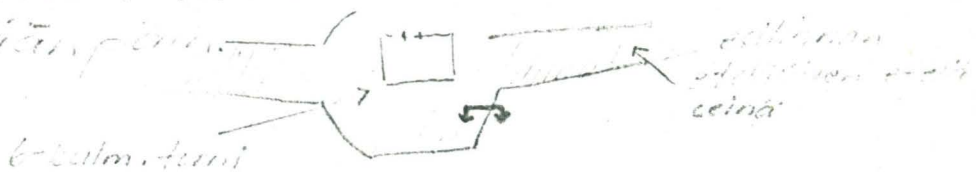
PIIRROS 2
4-kulmaisesta
tornin tukimuurin hirsipetiä
1/100 R.V.

4-kulmaseinän tornin eteläfasadin edessä olevan
kaivannon eteläseinämän maakerrokset

MK 1:15
RV.

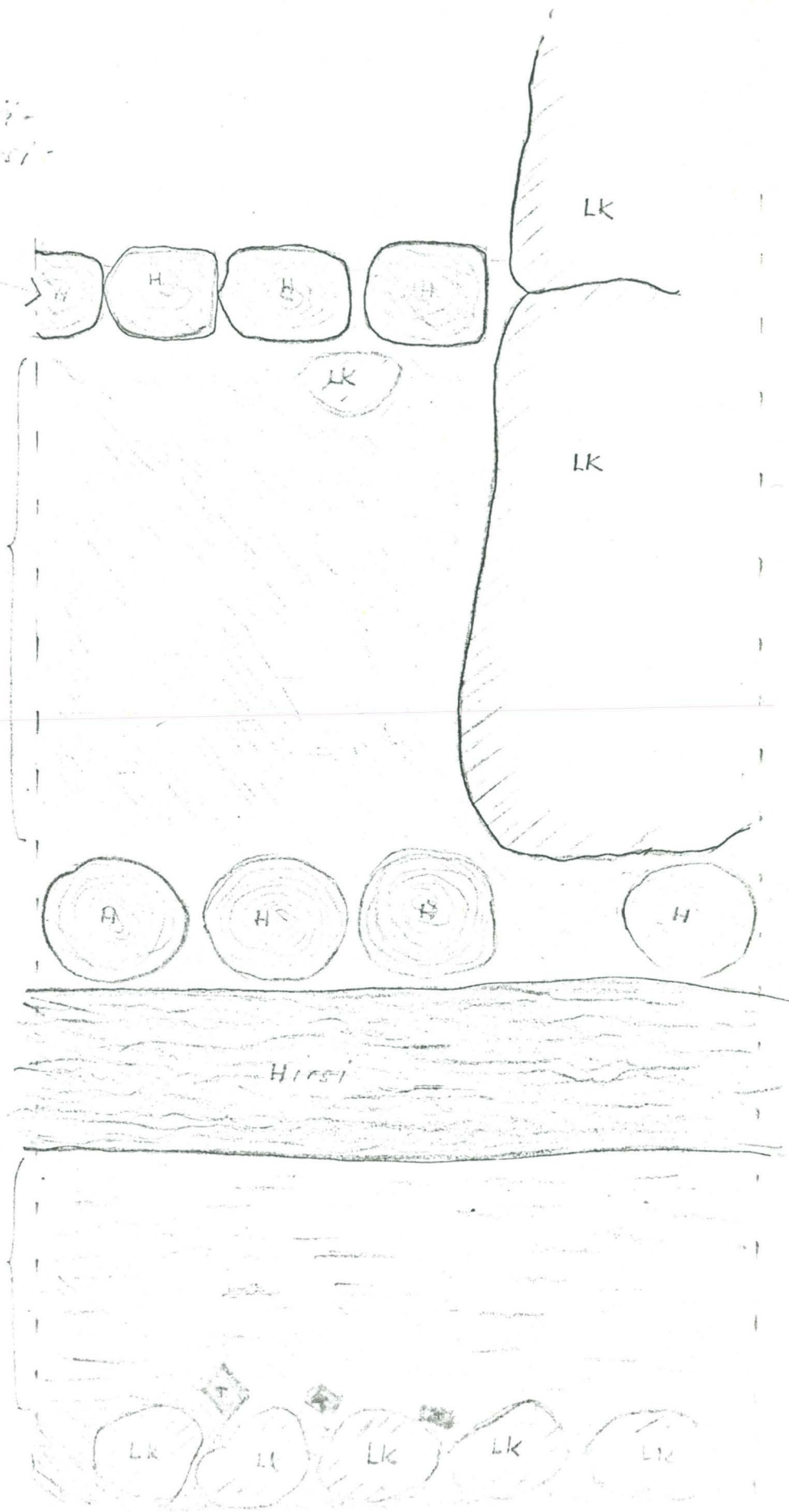
Pöykikiteikkain itä-länsi-suuntaisista hirsi-petistä
6-kulmaisen tornin itäseinän alla 200 cm. etelä-
seinästä etelään päin

nelikulmaisen tornin
uloimman muurin itä-
seinän alla ollut hirsi-
petiä

maata, jossa on
joukossa puunpo-
roja ja nahansui-
kaleita

LK = luonnonkivi
T = tiili
H = hirsi

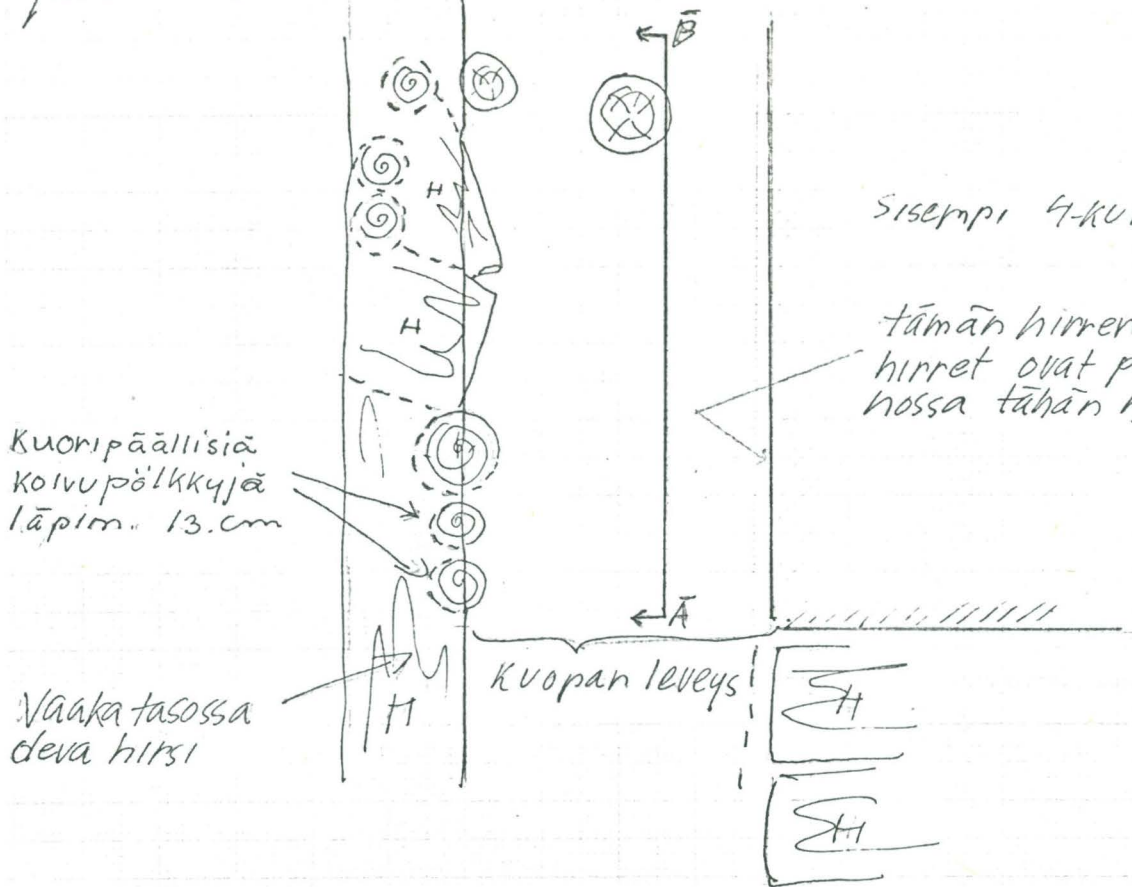

puuta

MK 1:10

RV.

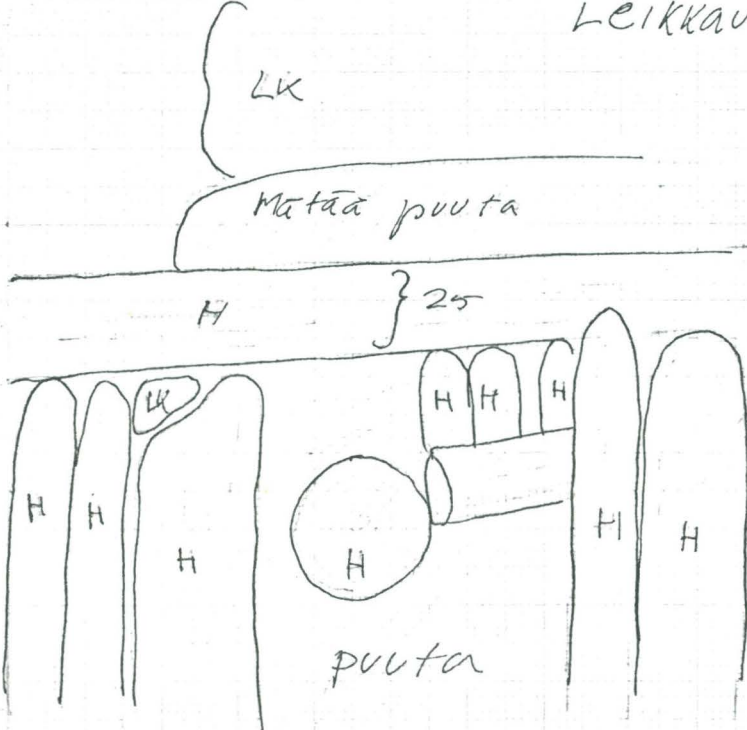
Ylhäältä katsottuna

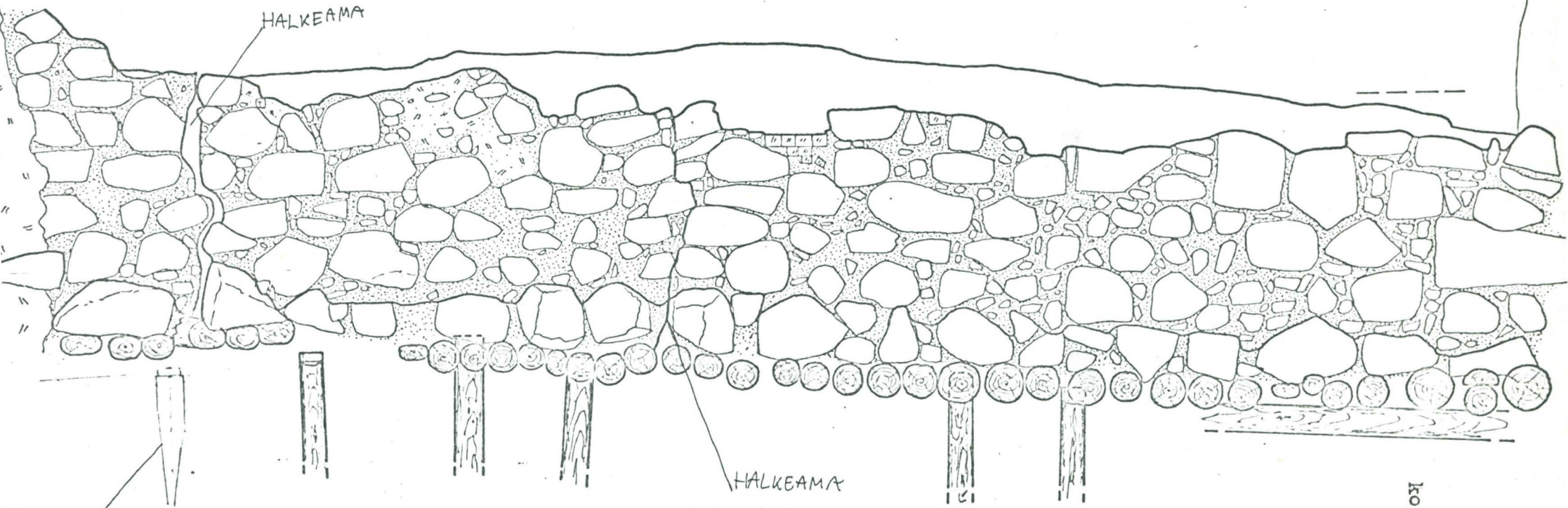
Sisemmän 4-kulma tornin hirsipeti
 on n. 80 cm alempana kuin 4-kulma-
 tornin tukemien tornin hirsipeti.

R.V.

Hirsipetin länsisivua katsottuna idästä länteenpäin
 Leikkaus A-B

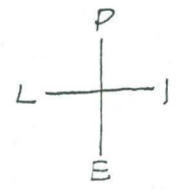

R.V.

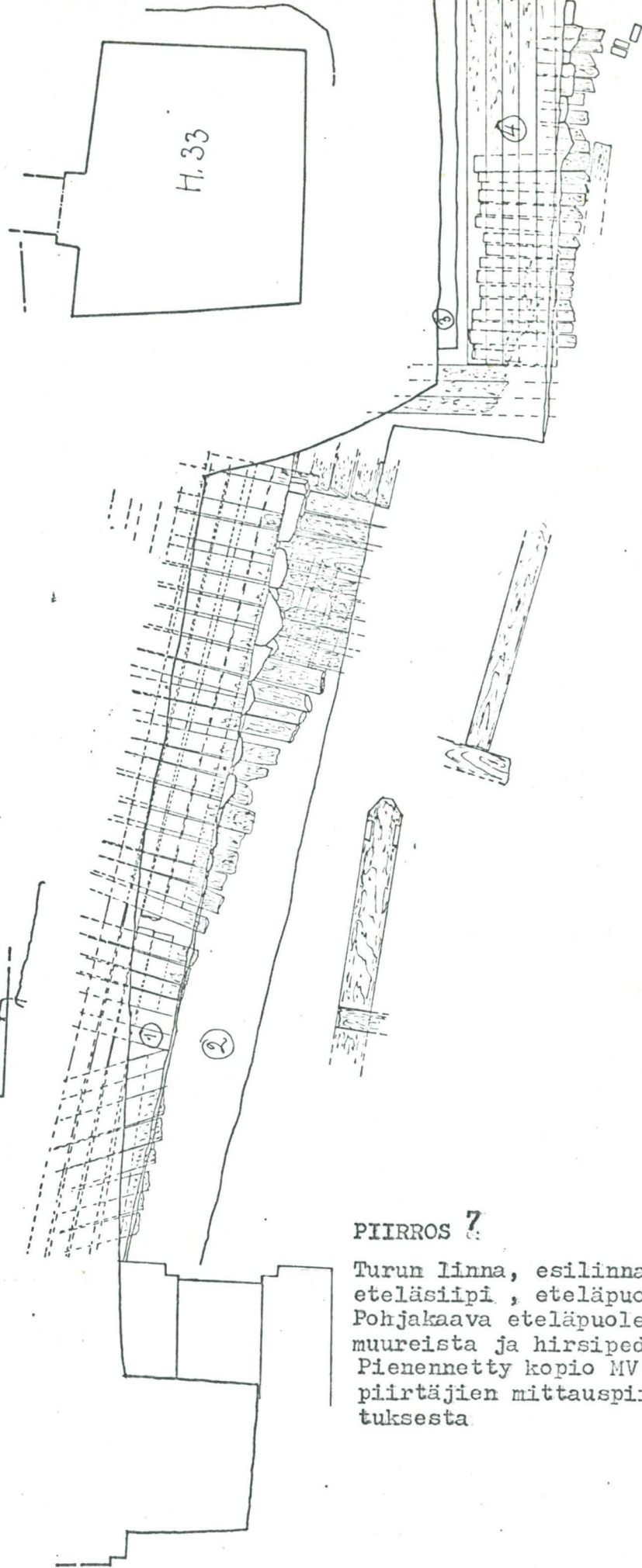
1 PUUPAALU TULI
ESILLÄ 15. 75

PIIRROS 6
Turun linna, esilinna
eteläsiipi
vanha kehämuuri
kop. M:n piirtäjien mittauk-
se
piirustus 1/50

VANHA KEHÄMUURI

MUURIA H:35:SSÄ
ETELÄSEINÄN LATTIALLA

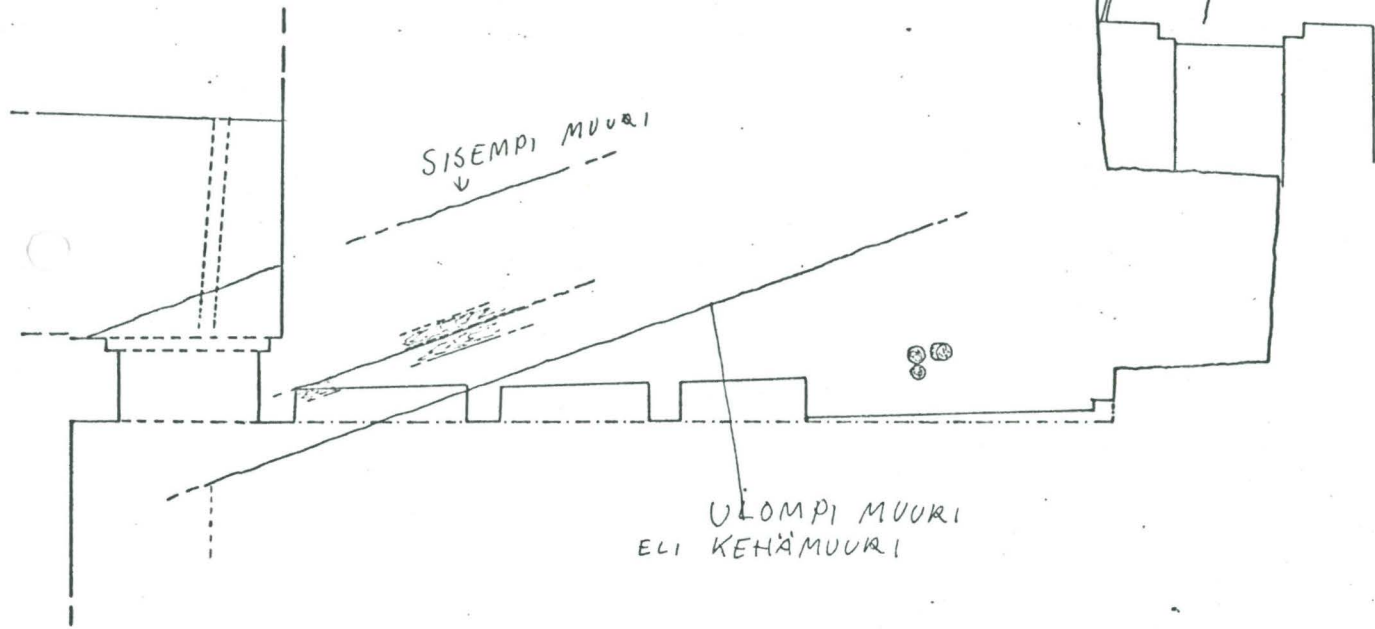
PIIRROS ?

Turun linna, esilinna
eteläsiipi, eteläpuoli
Pohjakaava eteläpuolen
muureista ja hirsipedistä
Pienennetty kopio MV:n
piirtäjien mittauspiirus-
tuksesta.

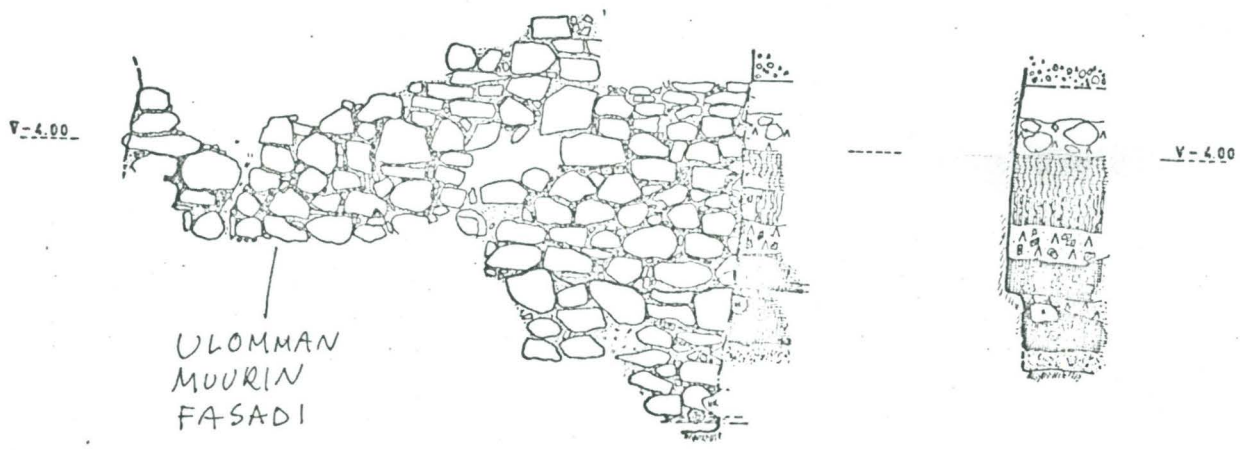
PIIRROS 8
Turun linna, Esilinna, eteläsiipi, länsipääty
a. pohjakaava
b. kehämuurin fasadi

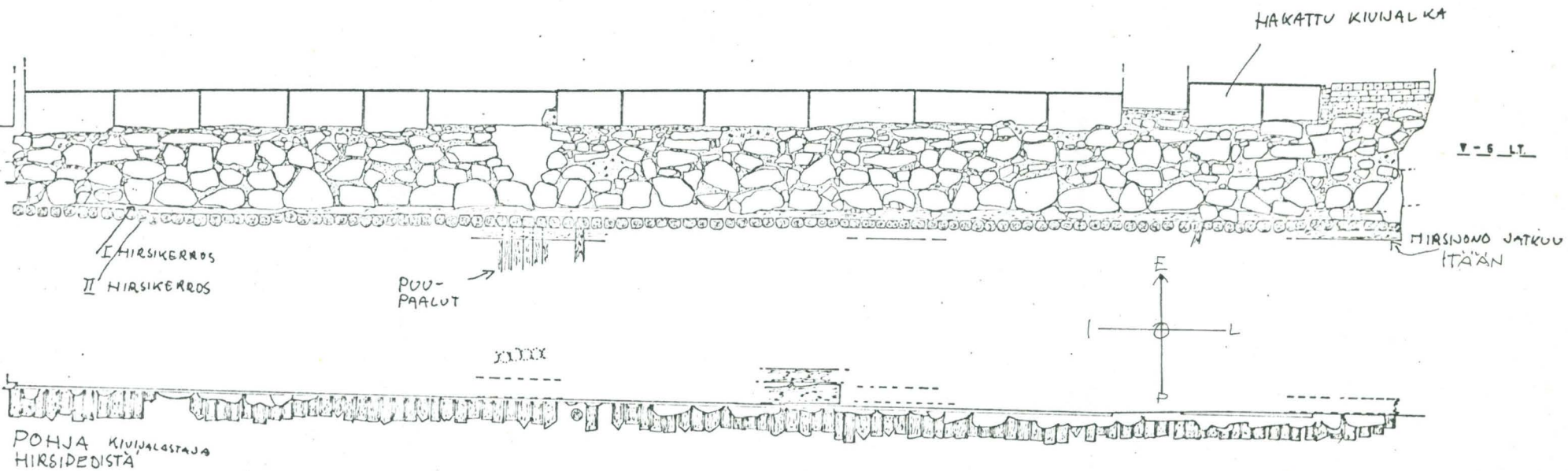
VANHÄ KEHÄMUUR

kuva 8 a

kuva 8 b

PIIRROS 9
 TURUN LINNA
 ESILINNA ETELÄSIIPPI
 POHJOISSEINÄ
 VSO .MU:N PIRTÄ-
 JÄT
 TH+HS

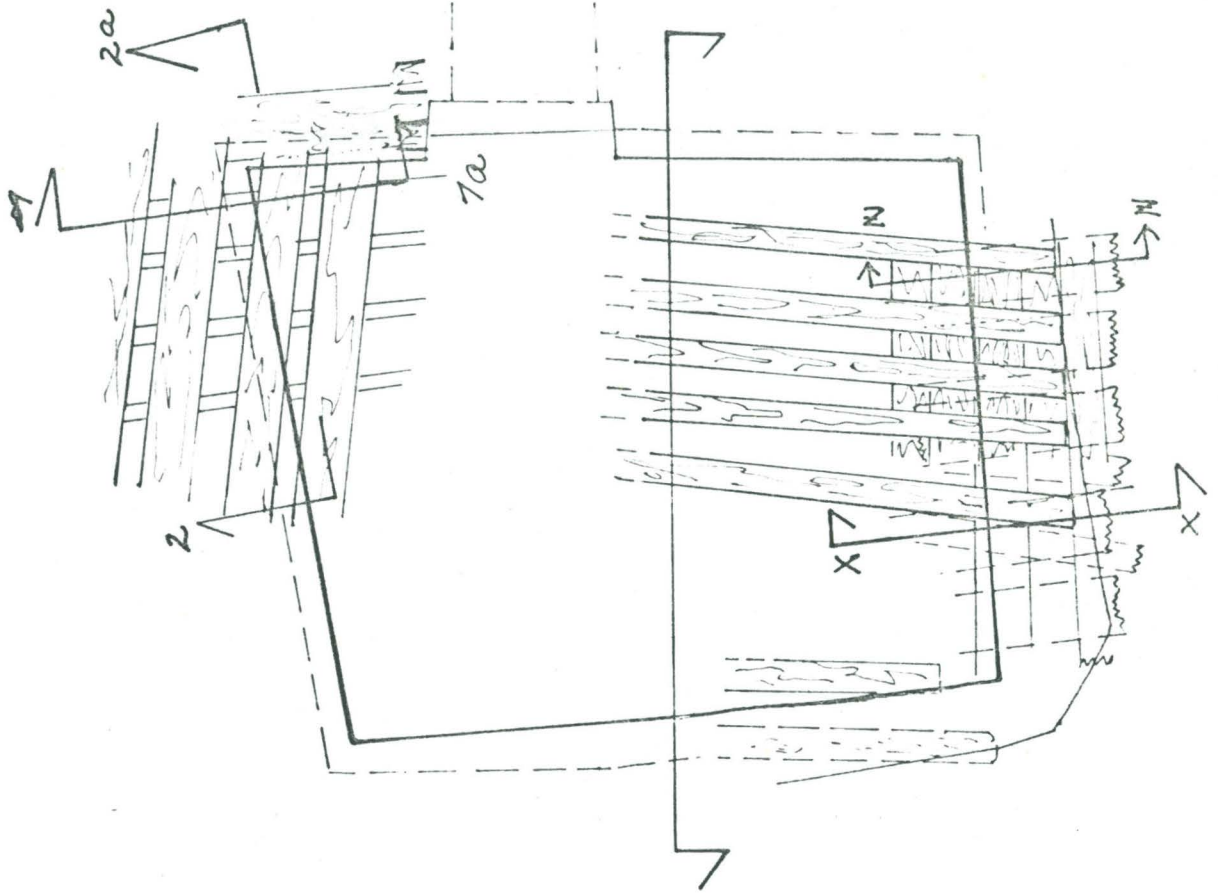
PIIRROS 10

Piirros 10

Turun linna, Esilihna, eteläsiipi, huone n:o 33.

Kopio Museoviraston piirtäjien mittauksesta.

Mittakaava 1:50

PIIRROS 11

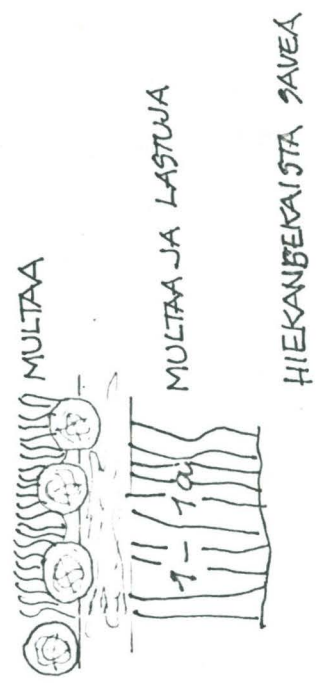
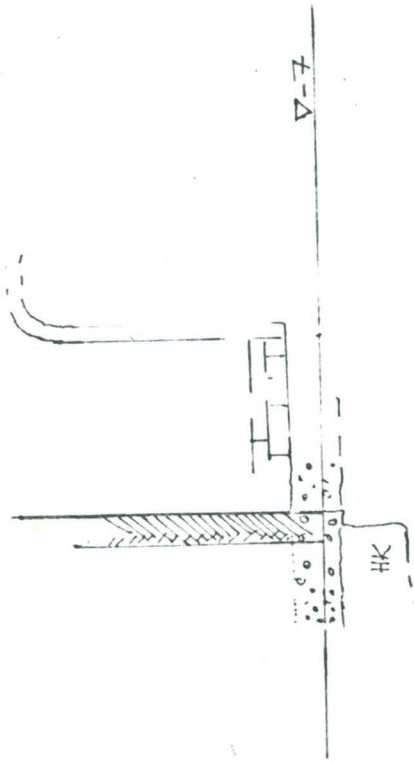
Piirros 11

Turun linna, Esilinna, eteläsiipi, huone n:o 33

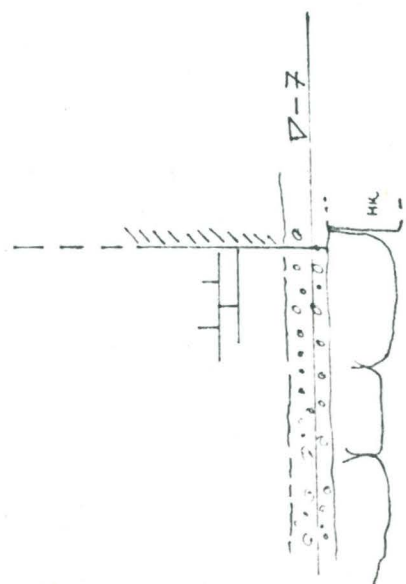
Huoneen länsiseinän leikkaukset 1-1a ja 2-2a

Kopio Museöviraston piirtäjien mittauksen mukaan

Mittakaava 1:50 KOP.MM

SINIISTÄ SAINEA

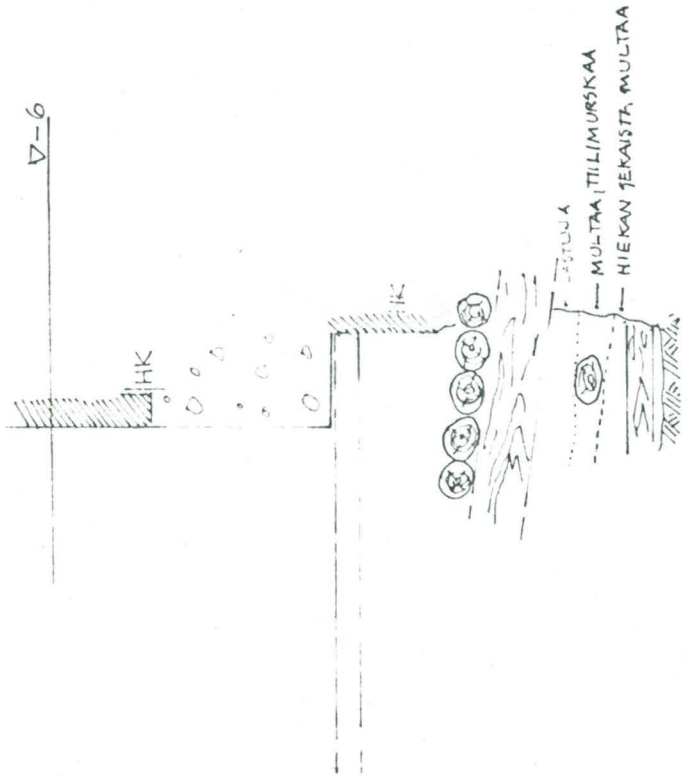
SAVEA

PIIRROS 12

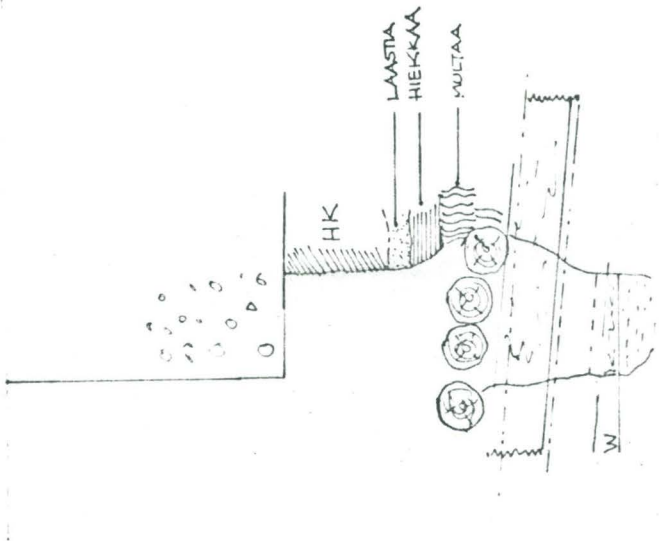
Piirros 12

Turun linna, Esilinna, eteläsiipi, huone n:o 33
leikkaukset x-x ja z-z

Kopio Museoviraston piirtäjien mittauksen mukaan
Mittakaava 1:50. MM.

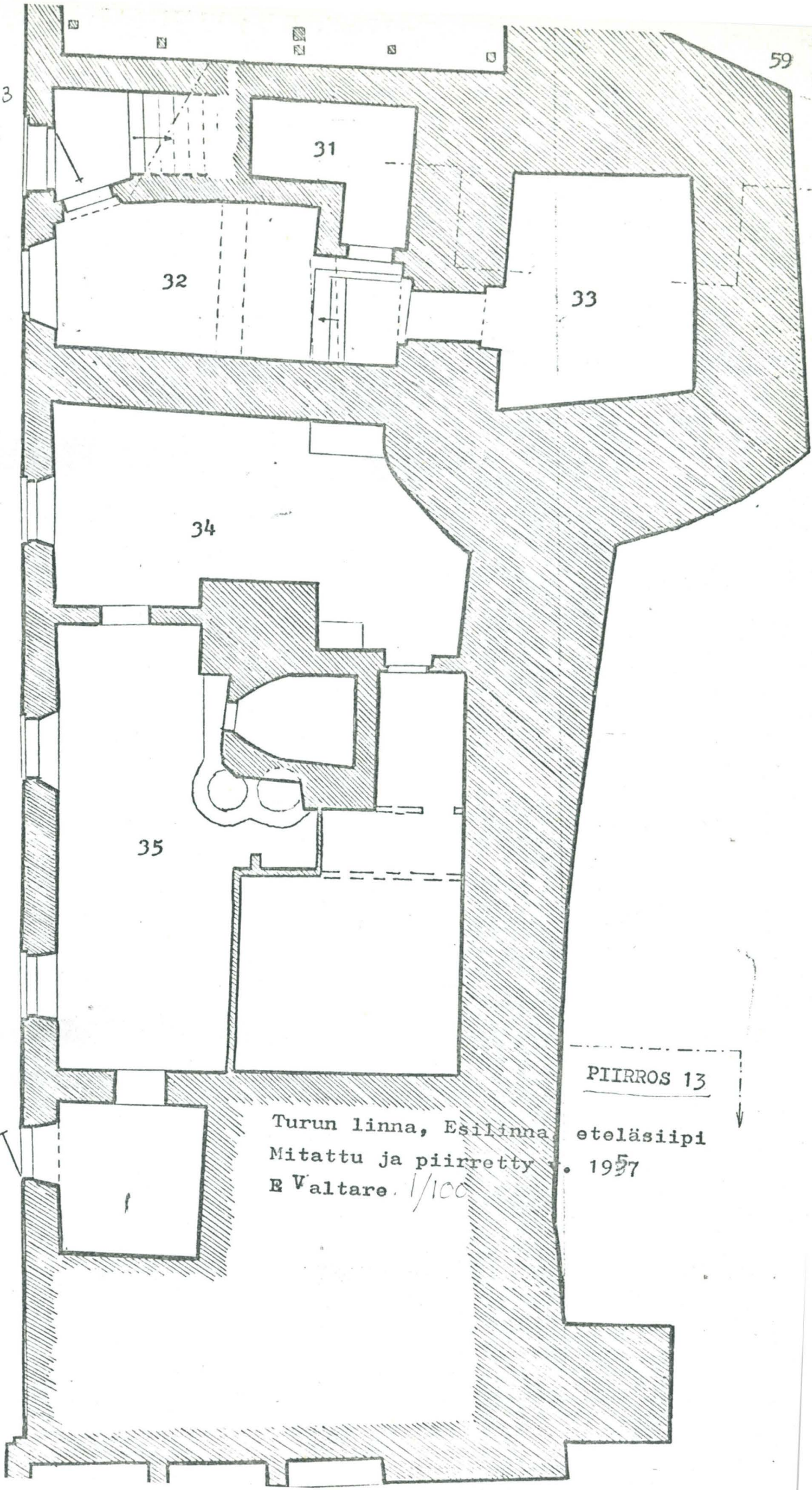

Z - Z

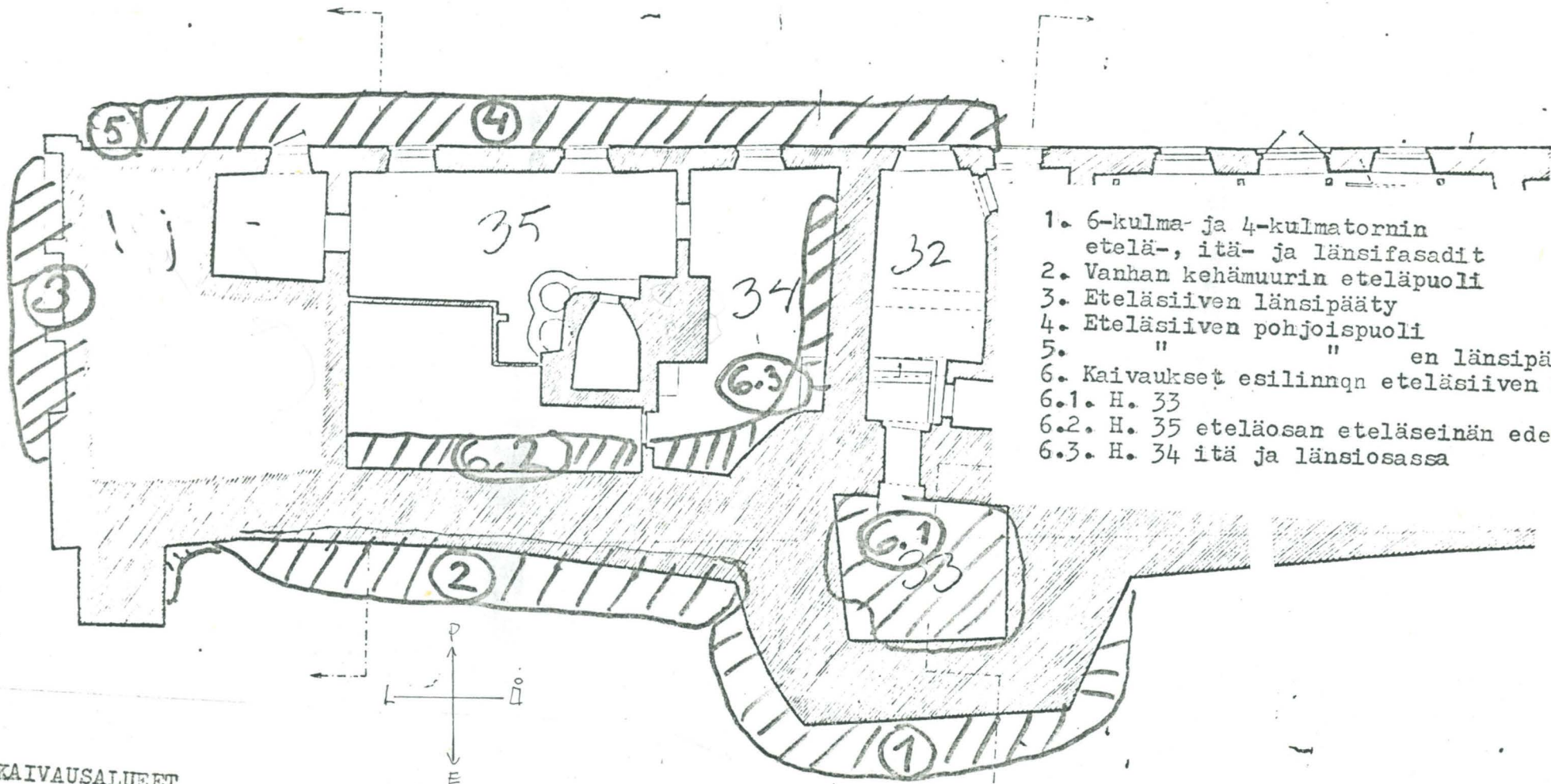
X - X

Piirros 13

PIIRROS 13

Turun linna, Esilinna, eteläsiipi
 Mitattu ja piirretty v. 1957
 E Valtare. 1/100

1. 6-kulma- ja 4-kulmatornin etelä-, itä- ja länsifasadit
2. Vanhan kehämuurin eteläpuoli
3. Eteläsiiven länsipääty
4. Eteläsiiven pohjoispuoli
5. " " en länsipääty
6. Kaivaukset esilinnan eteläsiiven huoneissa
- 6.1. H. 33
- 6.2. H. 35 eteläosan eteläseinän edessä
- 6.3. H. 34 itä ja länsiosassa

KAIVAUSALUEET

TURUN LINNAN ESILINNAN ETELÄSIIVESSÄ

syys-joulukuussa 1974

LUNNOS PISN. KOP. 115